

AŞİRET VE SİYASET İLİŞKİSİNİN GÖMÜLÜ KURAM BAĞLAMINDA ANALİZİ: VAN ÖRNEĞİ

Engin KORKMAZ

Hakkari Üniversitesi Çölemerik Melek Yüksekokulu
enginkorkmaz@hakkari.edu.tr, [https://orcid.org/No: 0000000262191186](https://orcid.org/No:0000000262191186).

Article Types / Makale Türü: Research Article / Araştırma Makalesi
Received / Makale Geliş Tarihi: 01 Haziran 2023 **Accepted / Kabul Tarihi:** 02 Şubat 2024
DOI: 10.26791/sarkiat.1308401

Aşiret ve Siyaset İlişkisinin Gömülü Kuram Bağlamında Analizi: Van Örneği

Öz

Araştırmanın amacı, Van ilindeki aşiretsel yapının orada yaşayan insanların algısındaki yerini ve bunun siyasal tercihlerindeki etkisini araştırmaktır. Van'da son yıllarda aşiretlere bağlı derneklerin açılması ve eskiden köylerde ikamet eden aşiret üyelerinin günümüzde Van merkezde ikamet etmesi sonucu bunların siyaset kurumu ile ilişkileri yoğunlaştığından ilgili alanda saha araştırmasına dayalı bir çalışmanın yapılması önem arz etmiştir. Araştırma ile ilgili alan yazın okuması yapıldıktan sonra, araştırma “günümüzde Van'da aşiretsel yapıya yaklaşım nasıldır ve bunun oy kullanma tercihleri üzerindeki etkisi nedir?” üzerinden şekillendirilmiştir. Araştırma, yarı yapılandırılmış görüşmelere dayalı ve gömülü kuram deseninin kullanıldığı nitel bir çalışmadır. Araştırmanın verileri, Van ili ve ilçelerinde yaşayan insanlar ve Van merkezdeki siyasi parti yetkilileri ile yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Araştırmanın verileri gömülü kuramın prensipleri bağlamında analiz edilmiştir. Çalışmanın neticesinde aşiretsel yapının Van'da görünür bir olgu olduğu fakat siyasal tercihlerdeki etkisinin az olduğu tespit edilmiştir. Araştırma için görüşme yapılan insanların bir kısmı Van'da aşiret aidiyetinin gerekli olduğunu söylerken; bir kısmı da günümüzde böyle bir aidiyete ihtiyaç kalmadığını ifade etmişlerdir. Böylece görüşmelerde elde edilen bulgularda çelişen beyanların birlikteliği durumu ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle Anselm Strauss ve Barney Glaser'in gömülü kurama yaklaşımları bağlamında *aidiyet diyalektiği* kavramına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Van, Aşiret, Siyaset, Oy Kullanma Davranışı, Gömülü Kuram.

Analysis of the Relationship between Tribe and Politics in the Context of Embedded Theory: The Case of Van

Abstract

The aim of the research is to investigate the place of tribal structure in the perception of the people living there in Van province and its effect on political preferences. Since associations affiliated with tribes have been opened in Van in recent years and their relations with the political institution have intensified as a result of the tribal members who used to reside in the villages now residing in the center of Van, it has become important to conduct a study based on field research in the relevant field. After reading the literature related to the research, the research is shaped through the questions “What is the approach to the tribal structure in Van today and what is its effect on voting preferences?”. The research is a qualitative study based on semi-structured interviews and using grounded theory design. The data of the research was collected through interviews with people living in Van province and its districts and political party officials in the center of Van. The data of the research were analyzed in the context of the principles of grounded theory. As a result of the study, it was determined that the tribal structure is a visible phenomenon in Van, but its effect on political preferences is low. Some of the people interviewed for the research said that tribal affiliation is necessary in Van; Some of them stated that there is no need for such a affiliation today. Thus, a situation of coexistence of conflicting statements emerged in the findings obtained during the interviews. Based on this, the concept of dialectics of belonging was reached in the context of Anselm Strauss and Barney Glaser's approaches to grounded theory.

Keywords: Van, Tribe, Politics, Voting Behavior, Grounded Theory.

Giriş

İlkel toplumlardan modern toplumlara kadar insan toplulukları kendilerine has bir örgütlenme tipi oluşturmuşlardır. Bu örgütlenme tiplerinden birisi olan aşiret, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da olduğu gibi Ortadoğu’nun diğer toplumlarında da bir yaşam formu olarak telakki edilmektedir. Aşiret, akrabalık ilişkileri ya da aynı mekânlarda yaşayan insanların yüzyıllara dayanan birlikteliklerinden oluşmaktadır. Aşiretler genelde kırsal alanlarda örgütlenmektedirler. Aşiret yapısı, bazı toplumlarda katı kurallar üzerine bina edildiği gibi bazı toplumlarda da bu yapı şeklen mevcuttur yani bu toplumlarda aşiret yapısının katı kuralları yoktur. Bu durum, aşiret üyelerinin yaşam şekillerinin yerleşik veya göçebe olmasına bağlı olarak değişmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da yaklaşık otuz yıl önce aşireti oluşturan insan toplulukları, kırsal alanlarda yoğun olarak yaşadıkları halde günümüzde genellikle şehir merkezlerinde yaşayıp sosyal ve siyasal alanda görünür olmaktadır. Bu bağlamda, aşiret üyelerinin siyasal tercihlerini Van özelinde anlatmadan önce aşiret kavramını genel bir çerçeveden tanımlamak gerekmektedir.

Aşiret, genellikle ortak atadan gelen, tarım ve hayvancılıkla yaşamını sağlayan insanların oluşturduğu toplumsal birliktelik olarak değerlendirilmektedir. Bu tanım, aşiretin belirli bir toprak üzerinde yaşayan ve aynı atadan gelen insanların oluşturduğu bir yapı olduğunu kavratmaktadır. Aşiret kendine has bir iç yapıya sahip sosyo-politik birimlerdir (Bruinessen, 2013:82-83). Aşiret, kelime kökeni olarak Arapça olup gerçek ya da hayali bir ataya kan bağı ile bağlı bir insan topluluğunu tanımlamaktadır. Araplardaki Şab’lar kabile, batın, semire, amere gibi alt birimlere ayrılmış ve nihayetinde hepsine umumi bir isim olarak aşiret denilmiştir (Gökalp, 2011:25-26). Aşiret, kabilelerin birleşiminden çok evlenme ve hısımlıkla oluşmuş bir şeydir (Türkdoğan, 1998:22). Aşiretsel yapının iki temel özelliği vardır. Birincisi komünal yaşam şekli, ikincisi de ortak ata kültürüdür (Aladağ, 1981:147). Aşiretsel birlikler ortak yaşam yani üzerinde yaşanılan toprağa ve gerçekte olan veya tahayyül edilen ortak bir ataya sığınma duygusu ile oluşmuştur. Aşiretsel yapının olduğu yerde insanlar çetin yaşam koşullarından dolayı birlikte hareket etmektedir. Aşiretin temel tanımındaki ortak ata, aşiret üyelerinin uzak geçmişlerindeki akrabalık bağlarıdır (Bruinessen, 2013:82; Minorsky ve Bois, 2008:146-147; Nikitine, 2010:237-239). Uzak geçmiş denilmiştir çünkü bir aşiretin üyeleri bazen yirmi baba sonra birleşmektedir. Bunun yanında yüzyıllarca birlikte aynı köy, kasaba, belde gibi küçük yerleşim yerlerinde yaşayan insanlar artık kendilerini aynı aşirete bağlı hissetmektedir. Bu durumda ortak ata kültürü, yerini ortak tarih ve kültür birlikteliğine bırakmıştır. Kürt aşiretlerinde en aşağıdan en yukarıya kadar mal, malbat, sülale, kabile, aşiret şeklinde bir bölümlenme vardır (Karadeniz, 2012:18). Kan bağı bağlamında ise kurmam (amcaoğlu), pısmam (amcazade), bınam (yedi sülaleye kadar akraba olanlar), wêris (mirasçı), ûcax (ocak), xungir, köy, kabile ve aşiret gibi bir sınıflandırma mevcuttur (Korkmaz, 2018:24). Kürt sosyo-politik yapısının önemli unsurlarından olan aşiretler akrabalık üzerinden kurulmuş siyasi, idari ve ekonomik komplekslerdir. Aşiretlerin yapısındaki birleşenlerin karmaşık olmayışı aşiretin mobil oluşu aynı anda ve eşit olarak tepki göstermeye, yer ve konum değiştirmeye yetenekli oluşu ve aşiret dayanışması fikrinin canlı oluşu, bütün Kürt aşiretlerini zaman dışı toplumsal bir kurum haline getirmiştir. Tarih boyunca Kürtlerin kurduğu imparatorluklar ve devletler ortadan kalkmasına rağmen aşiretlerin sosyo-politik yönleri ve bunun toplumsal karşılığı devamlı varlığını korumuştur (Torî, 2005:64-65). Bunun temel sebebi, aşiretlerin birlik ve uzlaşmayı oluşturduğuna dair olan inancın yanında aşiretin bir motivasyon enstrümanı olarak görülmesidir. Aşiretler de kendi içinde bölüm ve kollara ayrılmaktadır. Mesela Kürt aşiretleri arasında birbirinden farklı küçük aşiretlerin birleşip aşiretler konfederasyonu oluşturduğu görülmektedir. Örnek vermek gerekirse Hakkâri’de Ertuşi ve Pinyanişi konfederasyonları vardır. Bu konfederasyonların her birinin altında onlarca akraba ve komşu aşiret vardır.

Türkiye özelinde aşiretsel yapıya bakıldığında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki Kürt aşiretleri (Caf, Milli, İzol, Reşkotan, Ertuşi, Pinyanişi vb.) ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında Yörük, Türkmen, Avşar gibi “il”, “kol”, uruk, kavim (millet) esasına dayalı Türk aşiretleri de varlıklarını sürdürmektedir. Aşiretsel yapının aşiret üyeleri üzerindeki güç yettirme yoğunlukları değişebilmektedir. Mesela Güneydoğu Anadolu Bölgesinde tarıma dayalı bir ilişki biçimi olduğu için aşiret lideri veya ağasının yönetimindeki aşiret(ler) üzerinde baskısı daha keskindir (Gökalp, 2011:27; Türkdoğan, 1998:28). İsmail Beşikçi’ye (1969:119) göre Urfa, Mardin ve Gaziantep gibi doğu illerinde feodal yapıya bağlı aşiretsel ilişkiler baskındır. Bunun temel nedeni toprağa bağlı yaşam şeklidir. Oysa Hakkâri ilinde feodal aşiret sistemi biraz daha gevşek yapıdadır. Buna sebebiyet veren husus, hayvancılığın etkisi ile oluşan yarı göçebe bir yaşamdır. Bu yaşama bağlı olarak aşiret üyesi ile aşiretin başındakiler arasında zorunlu birlikteliğin olmasıdır. Dolayısıyla ilişki biçimleri bağlamında konuya yaklaşıldığında, Doğu Anadolu’daki aşiret yapısı özellikle Güneydoğu Anadolu’daki bazı kentlere (Urfa, Ağrı, Diyarbakır) göre biraz daha demokratik olduğu söylenebilmektedir.

Osmanlı Dönemi ile birlikte Birinci Dünya Savaşına kadar Kürt aşiretlerinin büyük bölümü göçebe olmuştur. Bu dönemden sonra yarı göçebe yaşam tarzı benimsenmiştir. Göçebe veya yarı göçebe Kürt aşiretlerinin çoğunluğu ge-

niş arazilere sahip olmuştur. 1990’larda başlayan şiddet olaylarından dolayı aşiretlerin göçebe yaşamı son bulmuştur (Abdulla, 2010:58-59). Celal Aladağ’a (1981:135-136) göre;

“Aşiretsel ilişki biçimleri, zamanla feodallikten kapitalistliğe doğru evrilmiştir. Çünkü köylünün kas gücüne bağlı üretim yerini traktör, biçerdöver gibi modern araçlara bırakmıştır. Dolayısıyla toprak burjuvazisinin yerini ticaret burjuvazisi almış ve bu burjuva iktidarın eline geçmiştir fakat kapitalizm tam anlamı ile bir üretim biçimi haline gelmemiştir.”

Aşiretin ruhunda olan feodal yön ise köleci sistemden kapitalist sisteme geçiş için kullanılan ara bir yoldur. Bu geçiş tamamlanınca yerini sınıflaşma ve devletleşmeye bırakır (Karadeniz, 2012:41).

Oy kullanma davranışı bağlamında konuya yaklaşıldığında, Türkiye’de çok partili siyasal yaşama geçildikten (1946) sonra aşiretler adeta “oy deposu” olarak görülmüşlerdir (Jongerden, 2007: 71). Fakat 1990’lı yıllarda köylerden kentlere zorunlu göç ile birlikte hem genel olarak aşiret üyelerinin eğitim düzeyinin yükselmesi hem de toplumsal bilinç düzeyinin değişmesi ile oy kullanma davranışında da değişiklikler yaşanmıştır. Mesela Van, Hakkâri gibi kentlerde 1990’lı yıllardan önce aşiret lideri hangi siyasi partiyi desteklemiş olsaydı ona bağlı olan aşiret mensupları da söz konusu siyasi partiyi desteklemiştir fakat sonraki süreçte bu durum büyük ölçüde değişmiştir. Nitekim kentlerde, siyasal davranış bireyin istek, tutum, düşünce, eğilim, dünyaya bakış açısı gibi birden çok unsura göre şekillenmektedir (Çaha, 2008:1-2). Kır yaşamı, diğer yaşam şekillerinden yalıtılmış halde olmasına rağmen kent yaşamında insanlar daha sofistike ilişkiler içinde birlikte yaşamak zorundadır. Bu durum siyasal, sosyal bağlamda farklı davranış biçimlerinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir (Lefebvre, 1998). Dolayısıyla aşiret üyesi insanların kırsal alanda siyasetçi veya siyaset kurumundan temel beklentileri iş bulma, saygınlık elde etmek vb. olduğu halde kentlerde bunlar istek ve beklentiler değişmektedir. Bunun temel nedeni insanların kentlerde heterojen yaşaması, işlerini kurması, aldıkları eğitime göre kendi kendilerine yetebileceklerine olan inanç gibi faktörlerdir.

Yukarıda aşiret kavramı, genel çerçeveden tanımlanmış ve aşiretlerin oluşma biçimleri ile aşireti oluşturan bazı formlardan söz edilmiştir. Konunun sınırlarını fazla aşmadan denilebilir ki aşiret yukarıda söz edilen toplumsal dinamikler üzerinde oluşmuştur. Bu araştırmada aşiretin siyasal ve sosyal yönü Van ili örneği üzerinden araştırılmıştır.

Metodoloji

Bu çalışmanın uzamını (alanını) oluşturan Van ilinde Ertuşi, Pinyanişi, Heyderan, Biroki, Miksi, Beyzade, Kurhesini gibi farklı aşiretler vardır. Bu aşiretlerin büyük bir kısmı Hakkâri, Çatak’tan göç ettiği gibi uzun yıllar Van merkezde ve ilçelerinde yaşayan aşiretler (Biroki, Kurhesini vb.) de mevcuttur. Bu çalışmada Van’da yaşayıp aşiret üyesi olan ve aşiret üyesi olmayan ile aşiret üyesi olmakla birlikte bir aşirete mensubiyet hissetmeyen bireylerle de görüşmeler yapılmıştır. Çalışmada, aşiretsel yapı ile ilgili Van’da yaşayan, yaşları 20 üstü olan ve rastgele seçilmiş esnaf, akademisyen, memur ve herhangi bir mesleği olmayan 10 kişiye **yönelik 10** adet soru sorulmuştur. Gelen cevaplara göre aşiretsel yapının etkili olduğu Van ilinde siyasal tercihlere etki eden unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Aynı soruların, Van’da teşkilatı olan 10 siyasi partinin temsilcilerine de sorulması hedeflenmiştir. Fakat bu partilerden sadece 5 tanesi ile görüşme gerçekleştirilebilmiştir. Diğer parti temsilcilerinden bir kısmı görüşme yapmak istememiş, bir kısmının da yetkililerine ulaşamamıştır. Görüşme yapılan kişilerden gelen cevaplara göre soruların bir kısmı elenmiş, onların yerine yeni sorular türetilmiştir. İlk görüşmede 10 soru sorulduğu halde konu iyice belirginleştiğinde son görüşmelerde soru sayısı 15’e çıkarılmıştır. Böylece keşfedici bir yöntem ile araştırma sorularının etkinliği artırılarak çalışma sürdürülmüştür. Keşfedici yöntemle oluşturulan sorular, Van’daki siyasal parti temsilcilerine de sorulmak suretiyle yapılan görüşmelerde siyasal parti üye ve yöneticilerin aşiretsel yapıya bakışı ve beklentileri saptanmaya çalışılmıştır. Görüşmecilerden 4’ü kadın ve 11’i erkek olmuştur. Görüşmelerdeki cinsiyet eşitsizliğinin sebebi, kadınların siyasete ilgi duymamalarından kaynaklanmıştır. Nitel araştırmada fenomenoloji, anlatı araştırması, etnomotodoloji, eylem araştırması, etnografya, vaka çalışması ve gömülü kuram gibi farklı desenler kullanılmaktadır (Bitsch, 2005; Cresswell, 2007; Özden, 2016). Bu araştırmanın verileri de Glaser ve Strauss’un gömülü kurama yönelik belirlemeleri üzerinden tasarlanmıştır ve bir kavrama ulaşılmaya çalışılmıştır. Glaser ve Strauss *gömülü kurama yaklaşım* bağlamında bazen birbirlerinden uzaklaşsalar da ortak noktaları vardır. Bunlar veri toplama esnasında veri analizi, veri karşılaştırması, tümevarım ve bir kavram veya kurama ulaşma gayretidir (Teke, 2023:193; Arık ve Arık, 2016). Bu çalışmada amaç, aşiretin toplumsal ve siyasal yönlerini ön plana *çıkarak* yeni bir kavram ortaya koymaktır. Araştırmada kendisi ile görüşme yapılan kişiler ile siyasi partilerin isimleri simge ile verilmiştir. Kişiler G1 (görüşmecisi), G2... şeklinde simgelenmişken, siyasi parti temsilcileri ise SP1, SP2... **şeklinde** simgelenmiştir. Araştırmanın verileri gömülü kuram tekniği bağlamında analize tabi tutulmuştur. Bu çalışma insanlarla görüşmeye dayalı olduğu için Hakkâri Üniversitesi etik kurulundan 22.12.2022 tarih ve 2022/112 sayılı karar ile izin alınmıştır.

Gömülü Kuram

Sosyoloji ve siyaset bilimi alanında birden çok kuram ve model mevcuttur. Bu kuramlar hem veri toplama yöntemi hem de veri analizi yöntemi olarak kullanılmaktadır. Sosyal ve beşeri bilimlerde zaman geçtikçe yeni kuramlar ortaya çıkıp eski kuramların yerini almaktadır. Bu bağlamda gömülü kuramın temsilcileri olan Glaser ve Strauss, sosyal bilim alanında mevcut kuramların artık ihtiyaca cevap vermediklerini anladıklarından verilere bağlı kavram ve kuramları doğuran bir teoriye ihtiyaç duyup gömülü kuramı geliştirdiler. Gömülü kuramın tarihi ve gelişimi, sosyal bilimsel araştırmadaki daha büyük eğilimlerle iç içedir. Glaser ve Strauss (1967) bu yöntemi, sosyolojide nitel araştırmanın giderek marjinalleştiği bir zamanda geliştirmiştir. 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, nicel araştırma ve soyut kuramlaştırma ABD sosyolojisine egemen olmuştur. O dönemde kuram oluşturmakla araştırma yapmak arasında da bir iş bölümü ortaya çıktı, nitel ve nicel sorgulama arasında gerilim artmıştır (Charmaz, 2008). Glaser ve Strauss'un (1967) "The Discovery of Grounded Theory" adlı eseri sosyolojide nitel araştırmaya olan ilgiyi tazelenmiş ve ardından yöntem, Strauss'un öğrencileri aracılığıyla geniş bir kullanım alanı bulmuştur (Charmaz vd., 2018: 723). Gömülü kuram, verilerdeki anlam kategorilerini aşamalı olarak tanımlanmasını ve entegrasyonunu içeren bir yöntemdir. Bu kuramda sürekli karşılaştırmalı analiz, teorik örnekleme ve teorik kodlama dâhil olmak üzere bir dizi temel strateji bulunmaktadır (Willig, 2008:34-35). Gömülü kuram, Glaser ve Strauss (1967:3-4) tarafından sistematik olarak toplanan verilerden kurama erişme çabaları; olay ve olguların içinde yerleşik ya da temellenmiş bilgileri açığa çıkarmaya yönelik bir nitel yöntem yoluyla kuramı ortaya çıkarma metodolojisi olarak tanımlanmıştır (Glaser ve Strauss, 1967: 2). Gömülü kuramda araştırma soruları esnek ve sorular değiştirilebilir. Bu durum, veri toplama ile veri analizini birlikte yapmayı gerektirir. veri toplandıkça ortaya yeni soru ve temalar ortaya çıkar. Bir görüşmeci ile görüşüldüğünde o zamana kadar ortaya çıkmamış bir soru ortaya çıkabilir. Bu hem çalışmanın yönlendirilmesi hem de çalışma açısından etkisiz olduğu düşünülen soruların elenmesini sağlamaktadır (Tanyaş, 2014:30). Gömülü kuram, araştırmacının amacına uygun olarak görüşme yaptıkları kişilerin yaşam deneyimlerine bağlı olarak anlamlandırma yapmayı esas almaktadır (Özden, 2016). Glaser'e göre gömülü kuram çalışan bir araştırmacının teorik duyarlılığı olmalıdır. Teorik duyarlılık, araştırmacının araştırdığı konunun kavramlarına hâkim olması demektir ve böylece araştırmacı elde ettiği verilerden bir kavram ya da kuram üretmeye muktedir olur. Aksi takdirde araştırmacı gömülü kuramı kullanamaz (Glaser, 1992:92). Gömülü kuram, farklı kavram ve yaklaşımı kendi özgünlüğü içinde yeniden tanımlayıp açıklamasına ve yeniden yorumlamasına olanak sağlamaktadır. Araştırmacı saha araştırmasında görüşmelerini yapar, topladığı verileri sınıflandırır ve onlar arasında bağlantılar kurarak bir kavramsallaştırmaya gitmektedir. Bu anlamda gömülü kuram diğer nitel araştırma desenlerinden ayrılmaktadır (Himmetoğlu ve Can, 2021). Kathy Charmaz'a göre gömülü kuram verileri sınıflandırır, verilerden analitik kodlar çıkarır, veri toplama ve analiz birlikte yapılır, bağımsız bir analiz yapmak için literatür taraması yapma gibi aşamalardan geçerek bir kurama ulaşmak hedeflenmektedir (Charmaz, 2006). Gömülü kuram Strauss ve Glaser'in tanımlanmalarının farklılığından dolayı her iki düşünürün adları ile özdeşleşen iki okul veya ekol olarak ayrılmıştır. Bu iki düşünürün kuram hakkındaki birbirinden farklı bakış açıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1: Gömülü kuram konusunda Strauss ve Glaser'in karşılaştırılması

Barney Glaser	Anselm Strauss
Genel bir merak ile başlanır	Nereden başlanılacağına yönelik fikir vardır
Tarafsız sorularla ortaya çıkan kuram	Yapılandırılmış sorularla kuramı zorlamak esastır
Kavramsal bir kuramın geliştirilmesi	Kavramsal açıklamanın yapılması
Kuramsal hassasiyet verilerden gelir	Kuramsal hassasiyet yöntemden gelir
Kuram verilere dayalıdır	Kuram bir gözlemci tarafından yorumlanır
Kuramın güvenilirliği veya doğrulaması, onun verilere dayanmasından kaynaklanır	Kuramın güvenilirliği, yöntemin kesinliğinden gelir
Temel bir sosyal süreç tanımlanmalıdır	Temel sosyal süreçlerin tanımlanması gerekmez
Araştırmacı pasiftir	Araştırmacı aktiftir
veriler kuramı ortaya koyuyor	veriler kuramı ortaya çıkaracak şekilde yapılandırılmıştır

Kodlama daha az titizdir, olaydan olaya sürekli bir karşılaştırma yapılır, nötr sorular, kategoriler ve özellikler gelişir. “Aşırı kavramsallaştırmamaya” dikkat edin, kilit noktayı belirleyin	Kodlama daha titizdir ve teknik tarafından tanımlanır. Karşılaştırma yapmanın doğası, kodlama tekniğine göre değişir. Etiketler o sırada özenle hazırlanır. Kodlar, kelime kelime analiz verilerinden oluşan mikro analizden türetilmiştir.
---	---

Kaynak, (Jones ve Alony, 2011:8).

Yukarıda verilen tablonun aksine Glaser ve Strauss’un gömülü kuram üzerindeki ortak düşünceleri aşağıya çıkarılmıştır.

1. Eşzamanlı veri toplama ve analizi yapılır.
2. veriler, tümdengelimli mantıksal akıl yürütmeler ile kurulan hipotezler yoluyla incelenmez, analitik olarak verilerin kodlanmasıyla ve kategorileştirilmesiyle bir inşa gerçekleştirilir.
3. Sürekli karşılaştırmalı metot kullanılır ve analizin her aşaması boyunca bu karşılaştırma yapılır.
4. verilerin toplanmasının ve analizinin her aşamasında teori geliştirilir.
5. Araştırma boyunca kategorilere ilişkin notlar yazılır, kategorilerin özellikleri belirtilir, kategoriler arası ilişkiler tanımlanır, benzerlik ve farklılıklar ortaya çıkarılır.
6. Örneklemin amacı, teorinin inşa edilmesine yöneliktir, bu bağlamda örneklemin popülasyonunun temsil edilebilirliğine bakılmaz.
7. Literatür taraması, bağımsız analizlerin geliştirilmesinden sonra yapılır (Charmaz, 2006: 5-6; çev. Arık ve Arık, 2016).

Gömülü kuram, tümevarımsal verilerle araştırmaya başlar, eşzamanlı veri toplama ve analizini içerir, karşılaştırmalı yöntemlere dayanır, açıkça analize ve kuram oluşturmaya odaklanır. Bu kuram, eylem ve süreci incelemek için araçlar sağlar ve orijinal bir analizi geliştirmek, kontrol etmek ve güçlendirmek için stratejiler içermektedir. Bu stratejiler, şartı bulguların teorik bir açıklamasını oluşturmayı ve bu açıklamayı oluşturan geçici kuramsal kategorileri geliştirmeyi ve kontrol etmeyi gerektiren yaratıcı bir muhakeme biçimi olan tümevarımlı mantığı kullanmayı barındırır. Gömülü kuram sadece tümevarımsal değil aynı zamanda tümdengelimci yöntemi harmanlandırarak kıyaslamalı olarak nitel verinin güçlü bir şekilde analiz edilmesini sağlamaktadır (Charmaz vd., 2018:721). Ama yine de gömülü kuramın temel prensibi, tümevarımcı bir mantıkla verileri elde etmek ve elde edilen verileri eş zamanlı olarak analiz etmektir. Böylelikle bu yaklaşımda, klasik sosyolojik çalışmaların aksine teorilerin doğrulanması değil verilerden hareketle teorinin keşfi esastır (Arık ve Arık, 2016:287). Gömülü kuramda en önemli hususlardan birisi de araştırmacı görüşme yaparken ulaştığı verileri eş zamanlı olarak analiz etmesidir (Glaser, 1992). Bu yolla hangi verinin gerekli hangisinin gereksiz olduğu keşfetmesinin yanında çalışmada yeni ufukların oluşması da sağlanmaktadır.

Creswell (2015) ve Birks & Mills (2015) çalışmalarında gömülü kuram türlerini: Glaser ile ilişkili geleneksel/klasik gömülü kuram, Strauss ve Corbin ile ilişkili sistematik gömülü kuram ve Charmaz ile ilişkili olarak yapılandırıcı gömülü kuram şeklinde bir ayırım yapmışlardır (Chun Tie, Birks & Francis, 2019). Bu üç tür, Glaser ve Strauss tarafından geliştirilen orijinal gömülü kuram ile ilişkili olarak ele alınmaktadır. Bu türlerin ilkinde yani geleneksel veya klasik gömülü kuramda Glaser’in (1978) amacı bağlamında, bireyler için ilgili bir davranış modelini açıklayan kavramsal bir teori oluşturmak olduğunu belirtilmiştir (akt. Teke, 2023:193). verilerin toplanması bakımından ise klasik gömülü kuramda, araştırmacı araştırmadan bağımsız iken; Straussyan gömülü kuramda araştırmacı aktif rol almakta, yapılandırıcı gömülü kuramda ise araştırmacı ve katılımcının karşılıklı ilişki ortaya çıkmaktadır (Şahin, 2022:135).

Gömülü kuram, araştırmacıya çalışması için birkaç olanak sağlamaktadır. Birincisi mikro ve mezo analizleri ön plana çıkararak kurumsallaştırılmış makro yapılar ve süreçlerin bağlantılarını ortaya çıkartır. İkinci olarak, gömülü kuram eşitsizliklerin ve ayrımcı uygulamaların nasıl yasalaştırıldığını göstermeyi teşvik eder. Dolayısıyla, bu yöntemler yapısal eşitsizliğin bireylerin anlamlarında ve eylemlerinde nasıl ortaya çıktığına ve bireysel faillik ve eylemlerin daha geniş sosyal yapıları nasıl etkilediğine dair yorumlayıcı analizler üretmektedir. Üçüncüsü, gömülü kuram, gerçeği keşfetmek için araçlar sağlamaktadır. Aynı zamanda bu kuram örtük anlamların, eylemlerin ve insanların farkında olmayabilecekleri daha geniş toplumsal süreçlerin ideolojik köklerinin açıklanmasını sağlar. Dördüncüsü, temelli kuram stratejilerinin esnekliği, araştırma sırasında ortaya çıkan gözlenen eşitsizliklerin yanı sıra gizli adaletsiz uygulamaları ve politikaları incelemeye izin verir (Charmaz vd., 2018:720). Straus gömülü kuramda on bir sürecin olduğunu söylemektedir. Bunlar veri toplama ve analizi, bir kavrama ulaşma, veriyi sınıflandırma, örnekleme

belirleme, sürekli kıyas ve analiz, desen ve varyasyonları dikkate alma, kuram içine süreç inşa etme, teorik not alma, kategorilere göre hipotez geliştirme, daha geniş yapısal koşulları analize tabi tutmadır (Buldukları, 2019:7).

Gömülü kuramda en önemli aşamalardan birisi de verilerin kodlanmasıdır. Strauss'un (2003) tanımına göre gömülü kuramda kodlama üç aşamadan geçmektedir. İlk olarak, verilerin analitik olarak parçalara ayrıldığı ve ana fikrin ortaya konulduğu açık kodlamadır. İkinci aşamada, açık kodlamada oluşturulan kategoriler arasında bağ kurarak verileri yeniden farklı yollarla bir araya getirip eksenel kodlama yapılır. Son aşamada, merkezi bir kategorinin seçildiği ve diğer kategorilerin bununla ilişkilendirildiği ve kategorilerin daha açık hale getirildiği aşamadır (Seyitoğlu, 2018:74). Gömülü kuram çalışmalarında veri analizinde ilk aşama olan açık kodlamada olay, eylem ve etkileşimler birbirleriyle karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıkların olup olmadığına bakılır. Eksensel kodlamada da kategoriler alt kategorilerle ilişkilendirilir. Son aşama olan seçici kodlamada ise tüm kategorilerin bir "çekirdek" kategori etrafında birleştiği aşamadır (Strauss ve Corbin, 1990; Locke, 2001). Bu çalışmada da gömülü kuram bağlamında verilerin teorik kodlama çabası vardır ve bu verilere bir kodlama paradigmasının uygulanmasını içerir. Kodlama paradigması, araştırmacıyı kategorilerin birbiriyle ilişkilendirilebileceği belirli yollara duyarlı hale getirmektedir (Willig, 2008:36).

Gömülü kuramın diğer bir aşaması da memo (alan notları) yazımıdır. Memo yazımı, kodlar hakkında araştırmacıya yol gösterir, soyutlama yapmasını sağlar ve genel bir fikrin oluşmasını sağlamaktadır. Aslında memo yazımı, literatür okumasından analize kadar devam eden bir aşamadır. Memolar, araştırmacının bu fikirleri unutmasını sağlar. Memolar, verilerin soyutlama seviyesini yükseltir, fikirleri yakalar, karşılaştırma yapmayı ve bağlantı yakalamaya yardımcı olur (Charmaz, 2006:70). Gömülü kuram yöntemi ile araştırmacı analiz yaparken ortaya çıkan kavram ya da olayları benzeşen ve farklılaşan yönlerini karşılaştırmaktadır (Locke, 2001).

Gömülü kuram yukarıda değinildiği gibi Glaser, Strauss'un düşüncelerinin yanında Kathy Charmaz'ın (2018) yapılandırmacı gömülü kuramı ile de ön plana çıkmaktadır. Charmaz yapılandırmacı gömülü kuramında devamlı sorular sorarak bir kritik yapmaya çalışmıştır. Bu çalışmada ise Strauss ve Glaser'in yöntemi izlenerek çalışmada toplanan verilerden kurama bağlı prensiplerle yeni bir kavramın türetilmesi hedeflenmiştir. Bu çalışmada, aşiretsel yapının Van'daki insanların algısındaki yeri görüşmelerle belirlenmeye çalışılmıştır. Görüşmelerde elde edilen veriler temalara ayrılmış, bu temalara bağlı olarak kodlamalar yapılmıştır. Böylece verinin toplanması, sınıflandırılması, kodlanması, analiz edilmesi aşamalarından sonra kuramsal bir sonuca ulaşmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Araştırmada kendileri ile görüşülen kişiler, yirmi ve yirmi yaş üstü yaş grubundan olup en az lise mezunu eğitim seviyesinde olmuştur. Dolayısıyla araştırmanın örneklemini temsil ettiği düşünülen görüşmecilerin hepsi aşiret mensubu olmadıkları halde aşiret üzerinde belirli bir bilgiye sahip kişilerden seçilmiştir. Araştırmada kendileri ile görüşülen şahıslar Van ilinde aşiretsel yapının olumlu ve olumsuz yönleri üzerinde durmuşlardır. Özellikle genç görüşmeciler aşiret üyesi olsun veya olmasın aşiretin çok gerekli bir olgu olmadığını söylemişlerdir. Yaşı 40 ve üstünde olan görüşmecilerin büyük bir kısmı aşiretin söz konusu ilin bir gerçeği olduğunu belirtmişlerdir. Buna rağmen söz konusu görüşmecilerin bir kısmı aşiretin toplumsal ve siyasal yaşamda etkili olması gereken bir olgu olmadığını ifade etmişlerdir. Araştırmada yapılan görüşmelerde elde edilen veriler, gömülü kuramın ilkeleri doğrultusunda tek tek ele alınıp analize tabi tutulmuştur. Her bir görüşme verileri kendi özelinde cümlelerdeki satır aralıklarının okunması ve ayrıştırılması ile anlaşılmaya çalışılmıştır.

"Ben bir aşiret üyesiyim fakat bu bağ benim için önemli değildir. Aşiret, yaşadığımız coğrafyanın sosyolojik bir gerçeğidir. Aşiret kırsal alandaki zorunlu yaşam içinde gerekli bir şeydir. Ama günümüzde maalesef aşiret yapısı eski pozisyonundan çıkıp birilerini ön plana çıkartmak için kullanılmaktadır. Aşiretsel yapıda ağalar uzlaşmayı sağlamakla birlikte ağaların sadece kendi çevresini kollaması, diğer kesimlere karşı tarafsız kalmaması gibi olumsuz yönü de vardır. Aşiret toplumu ayrıştıran bir olgudur. Aşiret liderleri halen kendilerinden olmayan kesimleri hor görmektedir, insanların özel yaşamlarına müdahale etmektedirler. Günümüzde bilinçlenen gençler aşiret yapısının peşine düşmemektedir. Aşiret üyelerinin halen siyasal alanlarda olması aşiretin halen siyaset üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bazı aşiret liderleri seçim dönemlerinde ev ev gezerek biraz da duygulara hitap etmek suretiyle hatır gönül ilişkileri üzerinden oy alabilmektedir. Bana göre aşiretlerin etkili olmasında bölgedeki siyasal partilerin etkisi vardır. Bu anlamda Van'da aşiretsel bağların halen güçlü olduğunu ve bunun feodalizmi çağrıştırdığını söyleyebiliriz. Mesela aşiret liderlerinin düğünlerine tüm aşiret üyeleri katılıp ciddi meblağları hediye ederek aslında ağanın gücünü pekiştirmektedir. Bu anlamda ağa veya aşiret lideri çoğu zaman ayrımcılığı ön plana sürmektedir. İnsanlar devlet gücü ile veya tehdit edilerek bir araya gelebilmektedir. Aslında, aşiret liderlerinin denildiği gibi devlet yöneticileri

indinde bir karşılıkları yoktur ve bunlar kullanılmaktadır. Ben günümüzde toplumsal meselelerin çözülmesinde ağa veya lider kültüne gerek kalmadığını düşünüyorum. Artık herkes kendi sorununu kendisi çözdüğü için yukarıda söz edilen ağaya veya aşirete gerek yoktur. Ama taziye gibi olaylar farklıdır ve herkesin gitmesi gerekmektedir. Bu dinî ve toplumsal yapının bir gereğidir. Her ailenin sadece kendilerini ilgilendiren konularda bir aile büyüğünün olması mantıklıdır fakat toplumu ayırıştırın liderlerinin olması bana göre doğru değildir. Sonuç olarak aşiret ağalarının temel amacı, kendi çıkarlarını maksimize etmektir. Bunun dışında aşiret ağalarının kendilerine bağlı olanlara verebileceği bir şey kalmadığını düşünmekteyim.” (G1, 25 Aralık 2022 tarihli görüşme).

Yukarıdaki görüşmede, aşiret olgusunun Van’da bir karşılığının olduğunu fakat görüşme, görüşmecinin kendisini bu olgu içinde görmediği teması üzerinden ilerlemiştir. Buna temel dayanak olarak da aşiretsel yapının esas işlevinin birlik ve dayanışma olmasına rağmen bu işlevlerin günümüzde anlamını yitirmiş olmasıdır. Van’da sosyal ilişkiler bakımından aşiretten çok aşiret liderleri ön plana çıkararak hem siyasi hem de sosyal anlamda kendi egemenliklerini kurarak etkili olmaktadır. Öte yandan aşiretsel yapının olumlu yönleri olsa da bu yapı gençlerin cenahında artık anlamlı olmamaktadır. Görüşmeciye göre hem siyasi partiler hem de aşiretlerin karşılıklı bir ilişkisi ve birbirini etkileme gücü vardır. Bu ilişki genelde aşiret lideri orijininde pragmatist ilişkiler ekseninde ilerlemektedir. Hala aşiret liderlerinin toplumda bir etkisi olduğu için bunlar kendisine bağlı insanlar üzerinde kısmen etkili olup onların oylarını istenilen yönde yönlendirebilmektedir. Görüşmeciye göre durum, toplumda feodal ilişki biçimlerine bir geri dönüşü beraberinde getirmektedir. Bunun yanında aşiret üyelerinin kendi aralarında birlik kurmakla birlikte bu durum başka insanlara karşı güç birikimi, ötekileştirme, baskılama gibi istenmeyen fiillere de sebep olmaktadır denilmiştir.

“Ben aşiret üyesi değilim ama bu bölgenin bir mensubuyum. Aşiret ve siyaset ilişkisi Osmanlıdan beri devam etmektedir. Aşiret liderleri ile siyasi partiler arasında özellikle seçim dönemlerinde dirsek teması olduğunu görmekteyiz. Van’da günümüzde aşiretlerin siyasette etkisi azalarak devam etmektedir. Aşiretsel bağlar Van’da çözülmeye gitse de etkilerinin uzun dönem devam edeceğe benziyor. Genel olarak babadan oğula süren aşiretsel yapı, Van ölçeğinde pragmatist güç bağlamında kullanılmaktadır. Siyasal partiler, aşiretlerin niceliğinden faydalanıp ve özellikle aşiret ağaları kanalıyla oy toplamaktadır. Günümüzde halen bazı siyasi partilerin halkla buluşmak yerine aşiretlerle görüşmesi aşiretin siyaset üzerinde etkisinin sürdürülmeye çalışıldığının göstergesidir. Aşiret üyeleri bireyselleşmiş olsa da halen grup psikolojisi devam etmektedir. Aşiret gerçeği vardır ve aşiret siyaset ilişkisi devam etmektedir. Aşiret ileri gelenleri de bu durumu menfaatleri doğrultusunda kullanmaktadır. Bana göre oy kullanma davranışı özgür irade ile gerçekleşmelidir. Sonuçta aşiretin lideri, en üstteki siyasi aşamaya da gelse kendisinden başka kimseye bir faydası olmayacaktır. Van’da aşiretlerin dernekleşmesi, konfedere bir yapıya bürünmesine gerek olmadığını düşünüyorum.” (G2, 27 Aralık 2022 tarihli görüşme).

Aşiretlerin taraftarı olan insanlar olduğu gibi aşiretin kendisi için hiçbir anlamı olmadığını söyleyen insanlar da Van’da yaşamaktadır. Görüşmeciye göre aşiretlerin siyasetle ilişkileri hep olmuştur. Bu ilişkiler Türkiye’de çok partili yaşama geçildikten sonra özellikle seçim dönemlerinde yoğunlaşmaktadır. Seçim dönemlerinde, siyasi partiler oy toplama amacı ile ülkenin tüm şehir, kasaba ve köylerinde olduğu gibi Van, Hakkâri, Şırnak gibi aşiretsel yapının yoğun olduğu illerde de dolaşmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için en önemli aktör olarak aşiretin başındaki ağalar veya liderler görülmektedir. Aşiret üyeleri ve liderleri birlikte hareket ederek siyasette etkili olmaya devam etmektedir. Görüşmeciye göre Van’da aşiret-siyaset ilişkisi karşılıklı bir çıkara dayanmakla beraber bu ilişkiden siyasi partiler ve aşiret liderleri kazançlı çıkmaktadır. Aşiret ağası veya aşiretin başındaki şahıs siyaseten bir pozisyon elde etse de bu, tabanı olan aşiret üyelerine yansımamaktadır. Görüşmeci, siyasi tercihlerin özgür iradenin ürünü olması ve hiçbir baskı altında olmaması gerektiğine inanmaktadır.

“Ben aşiret üyesiyim. Buna saygı duymakla birlikte aşiretçiliğe karşıyım. Aşiretin iyi yönleri vardır ama herkes kendi aşiretinin peşinden koşarsa bu durum ırkçılığa kadar gider. Aşiret kültürü olumlu anlamda devam ettirilmelidir fakat aşiret ağalarının peşinden koşup toplumu aşiretsel olarak ayırştırmamak gerekmektedir. Van’da aşiret mensuplarının herhangi bir aşirete bağlı olmayan kesimler üzerinde baskın olduğunu görüyoruz bu durum olumsuzdur. Aşiret geleneksel yapısı üzerinde iyi bir şeydir fakat eğer aşiret liderleri peşinden gidenleri eskisi gibi bazı feodal amaçlarına alet etseler bu kötü bir durumdur. Günümüzde aşiret liderlerine tabi kişi sayısı toplumun ancak yüzde onunu oluşturmaktadır. Bence halk değişmiştir, aşiret liderlerinin peşinde sadece yaşlılar vardır ve aşiret üyelerinin çoğunluğu okumaktadır. Aşiret yok sayılmamakla birlikte aşiret anlayışı, hukuki bir anlayış değildir. Bu yapı dışlayan, ötekileştiren bir anlayıştır. Van’da sonradan ortaya çıkan kanaat önderleri olsa da bunların toplumsal karşılıkları yoktur. Mesela bazı aşiret liderleri Kürt siyasi hareketi içinde kendisini örgütleyip aydınlandıkları için toplumumuzda yer edinmişlerdir. Evet, gençlerimiz ağalara saygı duymaktadır ama onların yürüttükleri politikalara alet olmamaktadır. Toplumda rihspi, serspi (*kadın liderler*) olmalıdır ama feodal güç odakları ortadan kaldırılmalıdır. Bizim farklılıklarımız birbirimize karşı güç olarak değil ortak noktada buluşan bir güç olmalıdır.” (G3, 27 Aralık 2022 tarihli görüşme).

Görüşmede aşiret eğer dayanışma, uzlaşma gibi amaçlarla anlaşılırsa olumlu bir şeydir fakat aşiret başka insanlara karşı üstünlük ve güç unsuru olarak kullanılırsa yani “aşiretçilik” yapılırsa olumsuz bir şeydir denilmiştir. Bunun toplumsal ayrıştırmalara neden olmasından söz edilmiştir. Bu ayrıştırmanın temel nedeni de toplumu çıkarları doğrultusunda ayrıştıran aşiret ileri gelenleri görülmektedir. Görüşmede, aşiret bir kültür ve gelenek olarak telakki edilip bunlar olumlu yönleri ile devam ettirilirse toplumsal kabule mazhar olacağı belirtilmiştir. Buna rağmen aşiret feodal yönleri ile devam ettirilirse hem siyaseten hem de yaşamın her alanında olumsuz fiillere sebebiyet vereceği vurgulanmıştır. Köyden kente göç ile birlikte insanlar eski alışkanlık ve yaşam tarzlarını da değiştirmeye başlamışlardır. Dolayısı ile aşiret denilen yapılanma ve buna tabi insanların algıları hem kentleşme hem de okuma oranının artması ile değişmiştir. Bu bakımdan aşiret üyelerinin aşirete ve liderine eskisi gibi mutlak bir bağlılığı olmadığı bulgusuna rastlanmaktadır. Şu hususu gözden kaçırmamak lazım ki Van’da toplumda sevilen ve sayılan aileler vardır ve bunların mensuplarına da saygı duyulmaktadır. Fakat bu saygı, feodal ilişki içinde değil, toplumsal bir norm olarak görülmektedir. Aşiret ve onun liderinin köklü bir geçmişi vardır fakat son dönemlerde bölgede “kıymeti kendinden menkul” kanaat liderlerinin ortaya çıktığına tanıklık edilmektedir. Bu kişilik tipleri, toplumsal olarak karşılık bulmamaktadır çünkü geçmişlerinde köklü bir aşiret, lider geleneği ve buna bağlı kabul edilmişlik yoktur. Sonuç olarak Van’da aşiretten ziyade etnik yapı, dil, kültür gibi değerleri sahiplenen kişiler hem siyasal olarak hem de toplum içinde ön plana çıkmaktadır.

“Ben aşiret üyesiyim ve aşiretler memleketimizin bir gerçeğidir. Sadece doğuda değil Türkiye’nin her tarafına aşiretler yayılmıştır. Aşiret sistemi insanın seçtiği bir şey değil, doğal olarak doğumla birlikte oluşan bir şeydir. Aşiret başkasını dışlamak ve ırkçılık değildir. Aşiret ile aşiretçiliği birbirinden ayırmak lazımdır. Aşiret kan bağına bağlı insanların oluşturduğu birlikteliktir, aşiretçilik ise dışlayıcı yönü ile ön plana çıkmaktadır. Günümüzde bazı siyasal çevreler aşireti yok sayarsa da bu aidiyet devam edecektir. Aşiret üyeleri akrabalarından çok herhangi bir aşirete mensup olmayan insanlara daha çok değer verip onları kollamaktadır. Aşiret mensuplarının siyasal tercihlerine baktığımız zaman onları üçe ayırmak mümkündür. Birincisi ideolojiye göre oy vermek, ikincisi aynı görüş aynı aşiretten olmadan aşiret üyelerinin tercihlerine göre oy vermek. Üçüncüsü, aynı aşiretten olan kesimlere yönelik siyasi tercihtir. Son dönemlerde türeyen kanaat önderlerinin bizim nezdimizde bir karşılığı yoktur. Aşiret konfederasyonumuzun amacı sahte ağa, rihspilere karşı mücadele etmektir. Şunu belirtmek lazım biz bu bölgeyi uzun süre yönetmiş bey veya mir ailelerini göz ardı etmiyoruz. Bazen de bu kisve ile ortaya çıkıp fakat arka planında söz konusu aile geçmişi olmayan kişilere rastlanmaktadır. Çünkü kimin aşiret ağası olduğunu yedi sülalesine kadar sorguluyoruz. Bir vakfın başkanı, bürokratik üst görevde olan birisi bizim nezdimizde bir kanaat önderi değildir. Bizler, iki yüz, üç yüz aileyi temsil eden rihspi dediğimiz kişilere kanaat önderi demekteyiz. Bir kanaat önderi, çarşı pazara çıktığında peşinde onlarca insanın bulunduğu ve ağadan sonra gelen kişidir. Ben, aşiretin Kürt ulusal değerlerini koruyucu bir etkisinin olduğunu düşünüyorum. Önce Müslüman sonra etnik kökeninin farkında olmak gerekir. Aşiretin Kürt kimliğinin günümüze taşınmasında önemli bir misyonu vardır. Bizim konfederasyonun önceliklerinden birisi dilimizi ve kültürümüzü yaşatmaktır. Biz 2016’da 23 aşiretle başladık ve Van’daki Bıroki, Heyderan, Livi vb. çok sayıda aşireti içimizde barındırmaktayız. Günümüzde konfederasyon içinde altı yüz aşiret vardır. Anadolu’nun farklı yerlerinden aşiretler bize başvurup kendilerinin de bu federasyona katılmak istediklerini belirtmektedir. Bizim amacımız gelenek ve göreneğimizi yaşatmak, aşiretlerin kaynaşmasını sağlamak ve toplumsal uzlaşmazlıklara çözüm bulmaktır. Bizim konfederasyonun devlette de bir karşılığı vardır. Mesela konfederasyonumuzun üyeleri bakanlıklar düzeyinde davet edilmektedir. Konfederasyonumuz, hiçbir siyasal partinin arka bahçesi olmadığı gibi farklı görüş ve ideolojileri de içinde barındırmaktadır. Konfederasyonumuz Türkiye’deki tüm insanların hak ve menfaatlerini korumayı önceliklemektedir. Çoğu partinin genel başkanları bu konfederasyonu ziyaret etmiştir. Van’da bir parti dışında diğer partiler bizi hesaba katmaktadır. Sadece aşiretler değil aynı zamanda alimler de konfederasyonumuzda yer almaktadır. Bu bakımdan aşiret, insanları ezen, kadınlara değer vermeyen, bazı değerleri yozlaştıran bir yapı değildir. Münferit olaylar aşiretlere mal edilip toplumsal olay şekline getirilmemesi gerekmektedir. Biz konfederasyon olarak düğünlerde verilen hediyelerin makul seviyeye getirilmesi, altınların az tutulması, düğünlere belirli bir standardın getirilmesi gibi bazı toplumsal düzenlemelerin halkın çıkarı doğrultusunda revize edilmesini sağladık.” (G4, 28.12.2022 tarihli görüşme).

Şu hususu dile getirmek gerekir, yukarıdaki görüşme, Van’da konfederasyon düzeyinde örgütlenen aşiretlerden birinin üyesi ile yapılmıştır. Görüşmede aşiretin olumlu yönlerinin çok olduğu, sadece Doğu Anadolu’da değil Türkiye’nin çoğu bölgesinde aşiret gerçeğinin olduğu ifade edilmektedir. Aşiretin sanıldığı gibi ötekileştiren bir olgu olmadığı tam tersine toplum ve bireyleri birleştiren bir olgu olduğu ifade edilmiştir. Görüşmede, aşiret kan bağına bağlı bir mefhum olsa da bir aşiretin mensupları diğer aşiret mensuplarını ya da herhangi bir aşirete bağlı olmayan insanların haklarını da savunduğu belirtilmiştir. Görüşmede aşiretlerin siyasal tercihlerini dünya görüşleri, akrabalarının çıkarlarının yanında özgür iradelerine göre belirlediklerinden söz edilmiştir. Burada aşiret mensubu olmak

siyasal tercihlerinin homojen olacağı anlamına gelmemektedir. Görüşmeciye göre aşiret konfederasyonunun altında muhafazakar, milliyetçi, sosyalist vb. çok farklı ideolojiye sahip insanlar olsa da konfederasyonun bunlara bakış açısı aynı mesafede olmaktadır. Görüşmeci, aşiretin ve bunun liderinin kadim bir gelenekten geldiğini, kolay kazanılan bir unvan olmadığını ifade etmiştir. Aşiret liderinin yanında onun ailesi ve sosyal çevresinde onlarca insan yer almaktadır. Bu durum liderin meşruiyetini gösterdiği gibi diğer aşiret ve gruplara karşı da onu kabul ettiren bir etmendir. Görüşmeciye göre aşiretler, ülkenin demokrasisi, geleceği için devlet ile işbirliği içinde olmalıdır. Toplumsal sorunların çözümünde aşiretlerin büyük etkisinin olması bu aşiretlerin devlet tarafından da tanındığına işaret etmektedir. Fakat burada gerçekten devlet aşiretleri bazı konularda kullanmakta mıdır, yoksa devlet aşiretlerin toplum üzerindeki gücünden faydalanmak mı istemektedir? Sorusu önem kazanmaktadır. Bu görüşmeciye göre devlet aşiretleri yok saymadığı gibi aşiretin etkisinin farkındadır. Başka bakış açısı ile konu analiz edildiğinde, aşiretlerin toplumsal sorunları çözdüğü bir yerde hukukun üstünlüğü ve adalet mekanizması gibi kurumlar toplumsal yapının neresinde durmaktadır? Öte yandan aşiret lider(ler)i adaletin sağlanmasında istenilen oranda rasyonel davranabilmekte midir? Bu soruların hepsine birlikte cevap arandığında ortaya çıkan sonuç, evrensel hukuk kuralları, hukukun üstünlüğü gibi mekanizmalar sadece aşiretsel yapının bulunduğu toplumlarda değil tüm modern ülke ve devletlerde daha etkili olabilmektedir. Aksi takdirde her birey veya grup kendi adaletini tesis etmeye çalışırsa realist bakış açısı ile anarşik veya belirsiz bir durum oluşur. Öte yandan görüşmede Van'daki tüm siyasal partilerin aşirete eşit mesafede olmadığı gibi bazı partilerin aşiret olgusuna mesafeli yaklaştığından söz edilmiştir. Bu durum aşiretin ve aşiret liderliğinin toplumun tüm kurum ve çevrelerinde kabul görmediğini kavratmaktadır. Bununla birlikte bazı toplumsal uzlaşmazlıklar ve toplumu ezen adetlerin aşiretlere mal edilmesi haksız bir durum olarak değerlendirilmiştir. Fakat biraz daha tarafsız konuya yaklaşıldığında, Van'da yapılan düğün gibi bazı merasimler eğer ağa veya aşiret liderlerinin ailelerinden birisinin ise katılım daha fazla olduğu gibi damada ve geline verilen hediyelerin miktarı da daha fazla olup bu durum aşiret üyeleri ve onların dostlarının üzerinde ciddi ekonomik külfetler yaratmaktadır. Öte yandan orta düzey bir ailenin ferdi düğün yaptığında gerek aşiret içinden gerekse de aşiret dışından düğüne katılım az olmaktadır. Burada çıkan sonuç, aşiret üyeliğinin olumlu yönlerinin yanında olumsuz yönlerinin olduğudur. Yapılan bazı görüşmelerde söz konusu olumsuz durumların giderilmesi halkın birlikte karar vererek külfetli bazı adetlerin ortadan kaldırılması veya en azından revize edilmesi ile mümkün olacağı dile getirilmiştir.

“Kendimi hiçbir zaman bir aşirete mensup hissetmedim. Bana göre aşiret denildiğinde büyük bir aile akla geliyor ve aşiret gelenek, görenekler üzerinde kurulan bir yapıdır. Aşiretin hem olumlu hem de olumsuz yönleri vardır ama olumsuz yönleri daha fazladır. Çünkü aşiretsel yapı bağımlılığı oluşturuyor. Özellikle bayanların kendini özgür hissetmesine engeldir ve ataerkil aile yapısını önceliyor. Şiddet çözümü noktasında olumlu yönleri vardır. Aşiret Avrupa'daki BM (*Birleşmiş Milletler*) gibi düşünülebilir. Hukuki yollarla çözülemeyen sorunlar aşiretsel bağlarla çözülebilir. Aşiretin en kötü yönü bağımlılığı artırması, özgür düşünme ve farklı düşünmenin önünde engel olmasına rağmen kültürel bakımdan olumlu olmasıdır. Van'da bu durum değerlendirildiğinde, Van'ın yerlileri aşiret bağlarını bırakmışlardır. Çünkü aileler büyüdüğü için çekirdek aile ön plan çıkıp buna bağlı olarak aşiret bağları zayıflanmıştır. Bunun en büyük nedeni kentleşme ve eğitimidir. Van geneline çevre illerden gelen aşiretler baskın olmaktadır ve aşiret kültürünü sürdürmektedir. Aşiret bağı olmayanlar bireysel yaşama doğru gitmektedir sanki bu yerel kültürü yok sayma olarak anlaşılır fakat durum bu değildir. Bu kesim, aslında aşiretin olumsuz yönüne rast gelmiş insanlardır. Van dışından gelen aşiretlerin siyaset ile ilişkileri aşiret bağlarına göre değişmekte fakat Van yerlilerinin siyasal tercihleri genelde özgür olmaktadır. Van'da sosyolojik bölünme de vardır. Mesela solcu olup sol siyasal tercihlerde bulunmayan kesimler de vardır. Bunlar sol tarafından görülmediği için muhafazakâr olabiliyorlar. Çocukları okuyan ailelerin aşiret gibi yapılara tevessül etmediğini görüyorum. Van yerlilerinin oy kullanmadaki öncelikleri: tepki oyları (dışlama), alınan eğitim ve kendisini yakın hissettiği akım, zorunlu tercihler üzerinden şekillenmektedir. Aşiret liderleri Van'da kısmen bir siyasal figür olarak ön plana çıkmaktadır. Aşiretsel mekanizmanın oy toplamak için bazı stratejileri vardır. Van Kürtlerin yoğun yaşadığı yerdir dolayısıyla bazen aşiret liderinin tavrına göre oy kullanabilmektedir. Genel olarak şunu söyleyebilirim kırsaldaki aşiret yapısı kentte dönüşüme uğramıştır.” (G5, 01 Ocak 2023 tarihli görüşme).

Görüşmede aşiretin olumlu yönleri olmakla birlikte olumsuz yönleri daha baskın olduğundan ve aşiretin insanlar üzerinde baskı oluşturduğu dile getirilmiştir. Öte yandan aşiret kadınlarının erkekler ile aynı haklara sahip olmadığı yani aşiretlerde cinsiyet eşitsizliğinin ön planda olduğundan söz edilerek aşiretsel yapının olumsuz yönleri sıralanmıştır. Aşiret, toplumsal meselelerin çözümünde etkili olsa da hukuk düzeninin yerini alarak kendine has bir yapı oluşturmamalıdır. Evet, belki aşiretsel kültür bazı konularda sorunlara çare getirebilir fakat bu kültürün özgür düşünme ve özgür hareket etmenin önünde bir engel olduğu belirtilmiştir. Van özelinde konu değerlendirildiğinde Van'da aşirete bağlı kesimler, aşirete bağlı olmayan kesimler ve aşiret geçmişi olsa da buna kendini mensup hissetmeyen üç farklı insan grubu vardır. Mesela Van kentinde yüzyıldan fazladır Van yerlilerinin aşiret bağları yoktur ve aynı za-

manda kentleşme ile bazı insanlar aşiret bağlarını gereksiz görmektedir. Öte yandan aşiret bağı tek başına toplumsal birliği ve dayanışma duygusunu geliştiren bir hususiyet değildir. Mamafih hemşerilik hukuku, birlikte yaşam kültürünü özümsemiş insan toplulukları birbirlerinin etnik temellerine ve akrabalık geçmişlerine bakmazlar. Kentlerde nüfus arttığı için ve aynı zamanda yatay yayılım da artmıştır. Bu nedenlerle aynı aşiretlerin aynı mahallelerde olması, heterojen bir toplumsallaşmayı gerektirmektedir. Oysa aynı aşiretten olan insanların kırsal alandaki gibi kentte de aynı mahalleye göç etmeleri kırsal alandaki pratiklerin kentte de sürdürülmesine neden olmaktadır. Bu durumun beraberinde getirdiği temel sorun kendinden olmayan insanların dışlanması ve kent kültürünün kazanılamamasıdır. Oysa eğitim düzeyinin yükselmesi ile aşiret mensubu insanlar yukarıdaki sorunları aşma eğiliminde olmaktadır. Çünkü kentlerin kalabalıklaşması ve insanların önceliklerinin değişmesi aşiretsel yapının kısmen yapı sökülmesine uğramasına neden olmuştur. Görüşmeciye göre; Van'da aşiretlerin siyasete bakış açısı ideolojik olmayıp tepkisel ve pragmatist temelde olabilmektedir. Bu bakımdan aşiretsel yapı içerisinde oy kullanma sabit olmayıp zaman ve mekâna göre değişebilen istek ve önceliklere göre değişmektedir. Van dışından Van'a yerleşmiş aşiretlerin liderlerinin siyasal bir figür olarak ortaya çıkması, bunların aşirette etkisinin sürdüğünün bir işareti olarak kaydedilebilir. Fakat yapılan çoğu görüşmede özellikle gençlerde aşiret lideri veya hasetten aşiretin önceliklerine göre oy kullanmanın eskisi gibi etkin olmadığı bulgusuna rastlanmıştır. Görüşmeci, Van özelinde aşiretsel yapının kendisini değiştirme eğiliminde olduğunu dile getirerek kentleşme ve eğitim düzeyinin artması gibi hususların etkisi ile geleneksel toplum yapılarının da kendini bu hususlara göre revize ettiğini dile getirmek istemiştir.

“Aşiretlerin gerekli veya gereksiz olmasına bakılmaz. Bilimsel olarak eldeki verilerle aşiret, tarihsel bir olgu olarak 1850’li yıllarda ortaya çıkmıştır. Bu olgu, kendisini modernleşmeye adapte etmeye çalışmaktadır. Aşiretin siyasal tercihlerde etkisi yok fakat gündelik pratiklerde etkinliği vardır. Aşiret, liderlerinin aşiretliler üzerinde önemli bir etkisi kalmamıştır. 1950-1990 yılları için bu etki geçerli olmuştur. Aşiretler artık oy deposu değildir. Birkaç yıl önceki seçimlerde aşiretsel etkinin yoğun olduğu Başkale’de bile bir aşiret lideri aday olmasına rağmen seçimi başka bir partinin aday (bu aday Vanlı bile değildi) kazanmıştır. Bu durum bize günümüzde aşiretin siyasal tercihler üzerinde etkili bir olgu olmadığını göstermektedir. Bazı partiler, aşiret liderlerini onun bu aşiret bağından dolayı aday bırakırken; kimlik siyaseti güden partiler aday aşiretsel bağına değil onun toplumdaki karşılığına bakarak aday bırakmaktadır. Van özelinde herkesin bir aşiret aidiyeti vardır ve bu dışarıda da görünürdür. Van’da iki kutuplu bir siyasal sahadır ve hegemonik olarak iki ana aktör vardır. Bunlardan birisi Kürt siyasal hareketi diğeri Ak Parti’yi destekleyen kesimdir. Kürtlerde siyaset ulusal kimlik ve bunun karşısındaki siyaset etrafında şekillenmektedir. Mesela devletten zarar görenler HDP etrafında konumlanırken; PKK’dan zarar görenler HDP karşıtı partilerden yana siyasal tavır alabilmektedir. Fakat meseleyi sadece bu şekilde daraltmak da sorunlu olabilir yani siyaset çok farklı nedenlerle konum değiştirebilir. 1990’lardan önce aşiretler yekpare hareket ederken sonraki süreçte bu davranış değişmiştir. Aşiret liderleri de siyasal konjonktürün şartlarına göre stratejiler geliştirmektedir. Bazı Kürt aşiretleri Van özelinde “konfedere” bir yapıya bürünmektedir. Bu husus geriye gitme veya feodal yapıyı tekrar geri getirme şeklinde okunmamalıdır. Temel sebep, bu aşiretlerin artık Kürt siyasal hareketine karşı duramaması nedeniyle kendilerini sosyal/siyasal ilişkiler üzerinde görünür kılma çabasıdır. Aşiret günümüzde sadece akrabalık ve sosyal ilişkiler ile devam etmektedir. 2015’te çözüm süreci bittikten sonra devlet aşiretleri yanına alabilmek için onların güçlerini birleştirmek istemiştir. Bu durum devlet eliyle aşiretlerin federasyon ve dernek kurmasına neden olmuştur. Çözüm süreci bitip devlet ile PKK arasında çatışmalar tekrar başlayınca, aşiretlerin devlet ile birlikte hareket etmesi mevcut atmosfer içinde önemli bir politika oluşturmuştur. Eskiden aşiret liderleri aşiretlileri yanında tutmak için ekonomik olarak güçlüydüler. Fakat günümüzde aşiret liderlerinin böyle bir gücü olmadığını söyleyebiliriz. Aşiret uluslaşma önünde engel değildir çünkü aşiret Kürt toplumunun kültürel yapısında olan bir olgudur. Kürtler köy boşaltmalarından önce kendi dar çerçevesinde ilişkiselliğini kurmuşlardır. Kürtlerin burjuva sınıfı olmamıştır sadece devletin etrafında çıkarları kümelenen gruplar vardır. Kürtlerin sürekli aşiretle anılması aslında kolonyalist söylemlerin sonucudur. Yirmi birinci yüzyılda Kürtlerin hala aşiretlerle anılması veya hatırlanması sorunludur. Bu durum, Kürtlüğün arka plana atılmasına neden bir şeydir. Aşiret, tarikat vb. aidiyetler Kürt kimliğini ve sosyolojisini donduran unsurlardır. Kürt toplumunun değişim dönüşüm yaşadığı bir çağda hala onu salt bir negatif tanım üzerinden değerlendirmek sorunludur. Kürtler feodal bir toplum değildir ve hiçbir zaman böyle olmadılar. Fakat Kürtlerin aşiret aidiyeti Kemalizm gibi ideolojiler üzerinden düşünüp kurgulandığı için demotik ve statik bakış açısını süreklileşmektedir. Van, Hakkâri veya Diyarbakır gibi Kürt illerinde iki kutuplu bir siyasal alan mevcuttur. Bunlar yukarıda da anlattığım gibi Kürt siyasal hareketi ve onun karşısındaki diğer siyasal partilerin tümüdür. Fakat bölgedeki hegemonik güç Kürt siyasal hareketidir ve siyaset bu hareketin etrafında şekilleniyor ve şekillenecektir. Karşı siyasal hareket, Kürt siyasetini basıkılayamadığı için onun hareket alanını kapatmaktadır. Bunun en bariz örneği yasaklamalar ve kayyum politikasıdır.” (G6, 25 Aralık 2022 tarihli görüşme).

Görüşmede, aşiretin gerekli veya gereksizliğinden çok bölgenin bir gerçeği olduğu ve XIX. yüzyılın ortasından itibaren toplumsal alanda yer aldığından söz edilmektedir. Aşiret, siyaset üzerinde görünür bir etkiye sahip olmasa da modernleşmenin getirdiği siyasal ve sosyal dönüşüme direnerek varlığını sürdüren bir olgudur. 1990'lı yıllarda kırsal alandan kentlere göç ile aşiret liderlerinin kendilerine bağlı insanlar üzerinde önemli bir etkisi kalmamıştır. Aşiretin özünde birlik ve dayanışma duygusu vardır fakat bu duygu kentlerde geçerliliğini kaybetmiştir. Bunun sebebi, kent yaşamının insanlara dayattığı bireyselliktir. Kırsal alanda dayanışma duygusu bir zorunluluk olarak algılanmasına rağmen nüfusun arttığı, işsizliğin yaygın olduğu şehirlerde insanlar mecburen kendi sıkıntıları ile uğraşmak zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla aşiret bağları taziye, düğün vb. önemli günlerde görünür olmaktadır, diğer zamanlarda “*her birey kendi yağında kavrulmak*” zorunda kalmaktadır. Bu bakımdan aşiret liderlerinin aşiretinin tüm fertlerini mobilize etmesi ve onların oylarını blok olarak yönlendirmeleri hem ekonomik olarak hem de siyasal olarak mümkün değildir. Geçmişteki seçimler bunu net bir şekilde göstermiştir. Mesela aşiret bağlarının güçlü olduğu ve aynı zamanda aşiret liderine büyük oranda itaat edilen ilçe ve köylerde bile günümüzde aşiret liderlerinin siyasal tercihler üzerinde önemli bir etkisi olmadığına altı çizilmiştir. Artık Van’da bazı partiler adaylarını, onların aile ve akrabalık bağlarının güçlü olmasına göre değil, adayın toplumsal karşılığına bakarak bırakmaktadır. Özellikle kimlik siyaseti güden bazı siyasi partiler, adaylarını aşiretli olup olmamasına göre seçmeyip kendi parti politikalarını daha iyi yürüten ve bazen seçim çevresinde ikamet etmeyen adayları seçmektedirler. Bu adaylar, çoğu zaman seçilmektedir bunun nedeni insanların önceliklerinin temel ihtiyaç maddelerinden çok hukuki, siyasal ve kültürel olmasıdır. Öte yandan Van’daki insanların oy kullanma davranışı iki kutupludur ve insanlar hangi taraftan zarar görmüşse diğer tarafa oylarını kanallandırmaktadır. Başka bir ifade ile Van’da oy kullanma davranışı ve dolayısıyla siyasal tercihler, içinde yaşanılan zamanın siyasal konjonktürüne göre değişebilmektedir. Aşiret denilen olgu, Kürt toplumunun tarihine mal olduğu için Kürt ulusal bilinci önünde engel olmamakla birlikte Kürtlerin günümüzde aşiret, cemaat, tarikat gibi yapılanmalarla anılmaları sosyolojik olarak sorunlu görülmektedir. Aşiret denilince akla ilk gelen unsur, bir grubun kendisini diğerlerinden farklı hissetmesidir. Oysa bilim ve teknolojinin hızına yetişemediği bir çağda insanların temel amacı, daha iyi yaşamaları için uğraş vermek iken toplumsal anlamda insanları geleneksel değerlerin üzerinden kutuplaştırmak mantıklı görünmemektedir. Görüşmeci bu ayrıştırmaları aynı zamanda Kürt kimliğinin gelişmesinin önünde engel olarak görmüştür. Aynı şekilde Kürt halkı hiçbir zaman feodal bir toplum olmadı fakat bazı siyasal çevreler toplumun bilinçlenmesini engellemek için söz konusu yapılanmaları süreklileştirmektedir.

“Ben bir aşiret mensubuyum ama kendimi Müslüman bir birey olarak hissediyorum. Aşiretin olumlu ve olumsuz yönleri vardır. Olumlu yönleri beraber hareket etmek, hayır ve şer işlerinde birlikte olmaktır. Olumsuz yönleri de herhangi bir aşirete mensup olmayan insanlara baskı kurmaları hatta söz konusu kişileri göç ettirmeleri gibidir. Aşirete mensup olmayan insanların yalnızlaştırılması olumsuz bir durumdur. Ben aşiret başına sahip insanların bir önceliklerinin olmaması gerektiğini düşünüyorum. Bizim birey olarak, Müslüman olarak birlikte hareket etmememiz gerekmektedir. Bunun için aşiretsel bağların bırakılması gerekmektedir. Van’da aşiretsel yapı eskiden köylerde yoğundu. Van merkezde ise böyle bir durum yoktu fakat 1990’lı yıllarda durum değişmiştir. Aşiretlerin aynı mahalleye taşınması ile köydeki yaşantı, düşünce ve uygulamalar şehre taşınmıştır. Bana göre aşiretsel yapıya gerek yok, toplum kendisini disipline edip kültürel değerleri, inançları ile hareket ederse toplumsal sorunlar çıkmaz. Ağalık sisteminin eskiden siyasal partiler üzerinde etkisi vardı ama günümüzde bu durum azalmıştır. Gençlerde bireyselleşme, özgürleşme olduğunu gözlemlemekteyim. Gençlerin aşiret bağları olsa da aşiret liderlerinin peşinden gitmediklerini düşünüyorum. Tabi buna rağmen Çatak, Başkale gibi yerlerde aşiretsel yapının siyaset üzerinde etkili olduğunu düşünüyorum. Van’da halen aşiretsel sistem düğün gibi faaliyetlerde kendisini göstermektedir ve halen bazı toplumsal sıkıntıların çözümünde aşiret liderleri adres gösterilmektedir. Bunun en büyük sebebi, toplumsal olarak halen kendimizi aşamadığımızdır. Durum bundan ibaret iken, aşiretsel bağlar devam edecek gibidir. Allahuteala insanlar arasında uzlaşının sağlanmasını emretmiş, kırgın insanların bir araya getirilmesi gerekmektedir. Mutlaka bu durumlarda üçüncü kişi gereklidir fakat bunun aşiret lideri olması gerekmemektedir.” (G7, 30 Aralık 2022 tarihli görüşme).

Görüşmede aşiret denilen olgunun olumlu ve olumsuz yönleri olmakla birlikte bundan daha önemli olan hususun dinî birliktelik ve millet olarak dayanışma duygusu ön plana atılmıştır. İnsanların belirli yapılar üzerinden hareket ederek kendileri dışında kalan insanları dışlamaları gerekmemektedir. Belki aşiretsel bağlar köylerde mevcut olmuştur fakat kentsel yaşamda insanlar toplumsal olarak birlikte hareket etmelidir. Mesela Van’da bazı aşiretlerin siyasal alanda güçlü olmaları diğer insanların yalnızlaşması gibi durumlara neden olmaktadır. Özellikle bazı aşiretlerin köydeki gibi şehirde de aynı mahalleye taşınması köylerdeki yaşam şekli ve ilişkilerin şehre taşınması anlamına gelmektedir. Bu durum toplumsal anlamda çelişkiler yaratmaktadır. Bunun önüne geçmek için insanların akrabalık, kan bağı ilişkilerinin yanında komşuluk, hemşerilik ve en önemlisi inanç ve kültürel birliktelik bağlamında hareket etmeleri yararlarına olacağı düşünülmektedir. Van’da aşiretlerin ve bunların lider kadrosunun siyaset üzerinde azalarak devam eden bir etkisi olduğu söylenmektedir. Fakat bu etki, sadece orta yaş üzerindeki bazı insanlar için geçerli-

dir. Genç ve eğitilmiş insanların aşiret gibi yapılara tevessül etmediği farklı görüşmelerde dile getirilmiştir. Aşiretlerin en önemli olumlu yanları uzlaşmazlıkları çözüme kavuşturma iradeleri olarak değerlendirilmiştir. Fakat aşiret yerine geçebilecek ve toplumsal çelişkileri çözebilecek öğretmen, imam, toplumda sevilen şahsiyetler ve en önemlisi devletin bir hukuk sistemi vardır. Bu bakış açısı ile konuya yaklaşıldığında insanların eski alışkanlıkları bırakıp çağın gerekleri ile hareket etmeleri toplumsal sorunlarını da bu mantık ile çözmeleri gerekmektedir. Son görüşmede de değinildiği gibi aşiretsel yapının siyasi ve sosyolojik olarak etkisinin giderek azaldığına yönelik bir anlayış mevcuttur. Bu anlayış şuna kadar yapılan görüşmelerin büyük bölümünde ortaya çıkmıştır.

“Herhangi bir aşiret mensubu değilim. Aşiret olgusu bana göre kırsal kesimlerde insanların belli bir kişi etrafında toplanması ile oluşmuştur. Bu yapının kırsal kesimde yaşayan insanların aidiyet duygusu ile hareket etmeleri nedeniyle ortaya çıkmıştır. Ama günümüzde aşiret olgusu şehirlerde aynı işlevi görmediğini ve toplumu kutuplaştırdığını ifade edebilirim. Van ölçeğinde şehirleşme ile birlikte aşiretleşme zayıflanmış olsa da çevre illerden Van’a gelen göç nedeniyle ile aşiretsel bağlar göç edenlerce güçlü tutulmaktadır. Bana göre aşiret olgusu, uzun bir süre devam edecek fakat eski aidiyet duygusu, belli bir lider etrafında toplanma gibi durumlar bitecektir. Van’da bazı kesimler aşiretsel yapıyı yaşatmak için çalışmalar yapmaktadır fakat bana göre insanların çoğu bireysel yaşamı tercih etmektedir. Durum bundan ibaret iken insanların eskisi gibi aşiret gibi yapılarla bir araya geleceğini düşünmüyorum. Şehirleşme, sanayileşme, modernleşme hareketleri ve insanların devamlı hareket halinde olması kültürel değerleri değişime uğratmaktadır. Eskiden müstakil mahallelerde akraba olan insanlar yaşamışken, günümüzde farklı meşreplere sahip insanlar aynı binada sorunsuzca yaşamaktadır. Oy kullanma konusunda günümüzde özellikle gençlerin özgür davrandığını görmekteyiz. Van’daki bazı mahallelerde aynı akraba toplulukları yaşadığı ve aralarında aşiret bağları olduğu için biraz da olsa bu bağlar siyasal tercihlerde de etkili olabilmektedir. Bana göre siyasal partiler eskisi gibi oyları, aşiretler kanalı ile blok halinde alamamaktadır.” (G8, 30 Aralık 2022 tarihli görüşme).

Görüşmeciye göre aşiret, kırsal kesimde kalmış ve şehirlerde karşılığı olmayan bir olgudur. Van merkezde aşiretsel yapı çok az olmuştur fakat Van’a çevre illerden yapılan göç ile aşiretsel yapı canlanmaya başlanmıştır. Görüşmede aşiret yapısının bitmeyeceği ifade edilmesine rağmen aşirete ve liderine olan bağlılığın giderek azaldığının altı çizilmiştir. Çoğu görüşmede görüşmeciler “Bir aşiret bağım var fakat bireysel olarak kendimi aşirete bağlı hissetmiyorum” söylemini ön plana çıkarttıkları gibi Van’da aşiretsel bağların eskisi gibi öncelikli olmadığını da ifade etmişlerdir. Van’da bazı kesimler aşiretlerin güç ve etkinliğini artırmak için çaba verseler de bunun çok karşılık bulamayacağından söz edilmiştir. Bunun en büyük nedenlerinden birisinin insanların eskisi gibi belirli bir mekânda aynı ilişki biçimleri içinde yaşamamasıdır. İnsanlar kırsaldan kente, kentten başka bir kente göç etmenin yanında bazen ülke bile değiştirmektedir. Bu bakımdan insanlar mobilize oldukları için yeni kültürler, farklı yaşam şekilleri ile karşılayınca bazı geleneksel anlayışları değişime uğramaktadır. Örneğin Van’dan İzmir’e göç etmiş bir ailenin varsa bir aşiret bağı ve buna bağlı uygulamaları Van’da kalmıştır. Fakat bu ailenin mensupları, İzmir’de “Ben filan aşirettenim, ailem çok geniş” vb. söylemler içine girerse bunun bir karşılığı olmaz. İzmir’deki yaşam söz konusu ailenin önüne yeni uygulamalar koymuştur. Bu değişim sadece şehirler için geçerli değil, bazen aynı binada oturan ve toplu yaşamın kurallarına uyma zorunluluğu olan kimseler için de geçerlidir. Bu durum siyasal tercihler ve oy kullanmayı etkileyen hususlarda da geçerlidir. Oy kullanmanın kolektif irade ile değil bireysel tercihlere bağlı olduğunun altı çizilmiştir.

“Ben herhangi bir aşiret bağına bağlı değilim. Buna gerek olduğunu da düşünmüyorum. Genelde Doğu Anadolu’da aşiret yapısının sosyolojik olarak olumlu yönleri vardır. Van’da kavga, çatışma, “racon” kesme gibi durumlarının olduğunu ve bunun arkasında başka güçlerin olduğunu söyleyebilirim. Burada aşiretin niceliğinden çok nitelik olarak etkili olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda aşiretin eskisi gibi toplumsal uzlaşma, barış yapma gibi işlevlerinin kalmadığını sadece kültürel olarak varlıklarının devam ettiğini düşünüyorum. Van’da az da olsa aşiret liderleri etrafında toplanan bir kesim vardır. Dahası Van’da bazen gençler aşiret ağalarının etrafında kümelendiklerini görüyoruz. Van’da gençler, bazı aşiret etrafında kümelenmekle birlikte; kendilerine net bir çizgi oluşturamamışlardır. Aşiret mensubu olmayıp bir aşiretin etrafında toplanan insanlar da Van’da mevcuttur. Birçok aşiret mensubu bu yapıyı güç olgusu olarak görmektedir. Seçimlerde doğrudan aşiret lideri aday olursa belki destek alabilir ancak aşiretin destek verdiği kesimlerin zıddı kesimler de vardır. Aşiretler veya liderlerinin üyelerine verebileceği destekler eskisi gibi olmadığı için aşireti pragmatist güç ilişkileri içinde görmek pek olası değildir. Buna bağlı olarak aşiretlerin siyasal birlikteliklerinin azaldığını düşünüyorum. Aşiretin yanında cemaatler, tarikatlar, büyük aileler siyasal iktidarlara birbirini karşılıklı desteklemektedir. Hiçbir aşiret sayısal olarak kalabalık olduğu için güçlü değildir. Ayrıca bir yerlerden destek alamayan hiçbir yapı güçlü değildir. Bazen on bin kişilik kabile devletten veya başka güçlerden destek alırsa yüz bin kişilik bir aşiretten daha etkili olabilmektedir. Aşiretler siyasal iktidarlara destek verirken siyasal iktidar da söz konusu aşiretin olumsuz fillerine göz yumabilmektedir. Aşiret kültürel ve toplumsal uzlaşma anlamında iyidir. Fakat aşiretlerin Van’da da eski işlevini yitirdiğini tamamen çıkara dayalı olarak siyasal güç odaklarının arkasına

düşüklerini görebilmekteyiz. Aşiret ağaları, rihspi (aksakallı) denilen kanaat önderleri azaldığı için aşiret yapısı da çözülmeye doğru gitmektedir. Mesela eskiden aşiret ağaları halk ile devlet arasında bir köprü, aşiretler arası denge mekanizması iken günümüzde şirket ağaları, “türeme kanaat önderleri” ortaya çıkmış ve bu durum aşiretin toplumsal barış işlevini ortadan kaldırmıştır. Çünkü söz konusu “türeme kanat önderi” veya aşiret liderlerinin peşinden giden insan sayısı çok azdır. Tam tersine eğer söz konusu kişilerin peşinde gidenler olsa da bunlar sadece o insanlardan minimum çıkarları olanlardır. Toplumsal sorunların çözülmesinde de ana aktörün aşiret ağası olmasına gerek yoktur. Toplumsal sorunların çözümünün muhatabı devletin hukuk mekanizmalarıdır. Aşiret liderlerinin etrafındaki bazı kesimlerin suça bulaşma eğilimleri olduğunu görebilmekteyiz. Bana göre, toplumsal anlamda aşiret gibi yapılardan bağımsız olarak zihniyetimizin eğitilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak şunu söyleyebilirim, eğer biz kendimizi modernleştirmesek, eğitmesek toplumsal olarak ileri bir aşamaya gelemeyeceğiz. Bu gün baktığımız zaman toplumumuzda okumuş kesimlerin de bazı aşiret liderlerinin peşinden koştuğunu görmekteyiz. Bu durum toplumsal olarak hala iyi bir noktada olmadığını göstermektedir.” (G9, 27 Ocak 2023 tarihli görüşme).

Görüşmede Van’da aşiretin az bir etkisi olsa da etkili bir unsur olmadığı hatta güç ve çıkara dayandığı için gereksiz olduğu ifade edilmiştir. Aşiret liderlerinin kendisine bağlı olanlara sağlayacağı imkânlar eskisi gibi değildir. Van’da aşiret yanlısı kesimlerin karşısında olan kesimler de vardır. İlde aşiret, siyaset ve tarikatlar devlet imkânlarını da arkasına alarak birlikte hareket etmektedir. Bu durum aşiretin hem niceliksel hem de niteliksel olarak etkisinin kalmadığını göstermektedir. Aşiret yapısının etkisinin azalmasının temel sebebi; aşiret ağası, aksakallıların eski misyonlarını kaybetmesi olarak değerlendirilmiştir. Kırsal alanda aşiret reisleri akrabalarının her sıkıntısına koşarken, şehirlerde bazı aşiret liderleri kendi istikbalinin derdine düşerek belirli zamanlarda ve belirli çıkarlar bağlamında hareket etmektedir. Aşiret lideri hem aşiret içinde hem de devlet tarafından görünürlüğünü artırmak ve en önemlisi maddi anlamda güçlü olmak için iktidar olma potansiyeli olan siyasal partilerle hareket etmektedir. Güncel uygulamalara bakıldığı zaman, ülkenin seçim atmosferine girmesi ile Kürt toplumunda aşiretin liderliğini yapmış ailelerin mensuplarının siyasal partilerde aday aday olduğunu görmekteyiz. Bazen aynı partide aynı aileden birkaç kişinin adaylığını görebilmekteyiz. Bu durumun en önemli sebebi, aday olan kişilerin aşiretlerinin gücüne güvenmesidir. Yukarıda verilen tüm görüşmelerde bu iddianın aksi ispat edilmeye çalışılmışsa da, aslında aşiret aidiyeti her zaman için bu aidiyeti bulunan şahsiyetlerin zihninin bir köşesinde varlığını sürdürmektedir. Bu durum sadece toplumsal alanda değil siyasal alanda da böyle olmaktadır.

“Ben Van’ın yerlisiyim, aşiret bağı yoktur. Aşiretin olumlu/olumsuz yönleri vardır. Olumsuz yönü, aşiret mensuplarının aşiret mensubu olmayanlar üzerindeki baskın tavırlarıdır. Olumlu yönü ise aşiret üyelerinin birlikte hareket etmeleridir. Aşiret gençleri, bireysel davranmadıkları için bazen toplumsal sorunlara neden olabilmektedir. Bu anlamda aşiretin olumsuz yönü daha fazladır. Toplumsal uzlaşının sağlanmasında aşiretsel yapıya çok da gerek yoktur. Benim babam toplumda sözü geçerli bir şahsiyet idi fakat buna rağmen bir aşirete mensup olmadığımız için dışlanıyoruz. Aşiret kültürü toplumun ilerlemesinin önünde bir engeldir. Dolayısıyla hepimiz memleketliyiz, Müslümanız yani ortak değerlerimiz çoktur. Köyden kente göçle aşiretsel bağlar daha da artmıştır. Mesela düğünlerde sesli olarak para (xelat) atılması olumlu bir durum değildir. Ayrıca düğünlerde aşiretsel bağların etkisi ile çok para atılıyor. Bunlar feodal adetlerdir ve insanları zor durumda bırakıyor. Halkları bir yapan aşiret değil birlikte yaşam, ortak kültür, ortak tarih gibi unsurlardır. Aşiret liderleri, üyeleri üzerinde baskı kurarak siyasal tercihlerin özgür hareket etmesini engelliyor. Özellikle kavgalarda aşiret üyeleri birlikte hareket etmektedirler. Aşiretin oy dağılımında etkisi vardır. Aşiret büyükleri seçim öncesi akrabalarını ziyaret edip oy toplamaktadır. Aşiret liderliği Van’da siyasal bir aktör olarak ortaya çıksa da bence meşruiyeti sorgulanır. Aşiret liderleri devlet dairelerinde etkili olup toplumsal olarak ayrıştırmalara neden olmaktadır. Günümüzde devlet dairelerinde tanıdık, ahbap ilişkileri sorgulanmaktadır. Van’da çoğu zaman bir resmi kurumda akraban veya tanıdığın olmazsa işin yürümektedir. Tabi bu durumun bazı istisnaları da vardır. Bana göre mevcut aşiret ve liderlerinin Van’da toplumu birleştirmeleri gerekmektedir. Aynı ilde yaşayan insanların herkesi kucaklanması gerekmektedir. Ahbap çavuş ilişkilerinin bırakılması gerekmektedir. Artık toplumsal olarak Van’da bireysel kariyer ve yeteneklerin ön plana çıkartılması gerekmektedir. Aşiretleşme bireysel özgürlükler ile toplumsal birliktelik önünde önemli bir engeldir. Aksi takdirde aşiret bağları olmayan çoğu insan Van’dan göç etmeyi tercih etmektedir. Özellikle zenginlerin Van’dan göç etmesi işsizlik ve yoksulluğa neden olmaktadır. Aşiret liderlerinin üretim yapma, yatırım yapma gibi düşünceleri yoktur. Yüzlerce işçi çalıştıran iş insanları yukarıda denilen sebeplerden dolayı göç etmek zorunda kalmaktadır. Bu olumsuzluklar, Kürtlerin geleneğinde yoktur. Aslında olması gereken aşiretsel bağlara bakılmadan birlikte hareket etmektir. Aksi durumda toplumsal olarak gelişemeyiz.” (G10, 29 Ocak 2023 tarihli görüşme).

Bu görüşmede aşiretin olumsuz yönlerinin olumlu yönlerinden daha fazla olduğuna yönelik bir bakış açısı yansıtılmıştır. Görüşmede, Van’da aşiret mensubu bazı gençlerin herhangi bir aşiretsel bağı olmayan insanlara yönelik olumsuz davranışları olduğu ve bunların toplumu ayrıştırdığı ifade edilmiştir. Oysa Van halkını birleştiren kültür, din,

birlikte yaşamın getirdiği bazı değerler vardır ve bunlar aşiretsel bağlardan daha kıymetlidir. Aşiret bağı, soyut bir şeydir ve tüm toplumu kucaklayan bir olgu değildir. Ama Van’da din ortak ve tüm kesimleri birleştiren bir olgudur. Mesela birey Müslümanım dediğinde diğerlerinden ayrıışmıyor ama filan aşirettenim dediğinde insanların zihninde bir takım farklı algılar ortaya çıkar. “Ben filan aşiretin mensubuyum.” cümlesinde benim bir farklılığım, gücüm, çevrem var izlenimi yaratılmış oluyor. Van’da aşiretli olmaktan gelen bazı adet ve gelenekler (mesela düğünde atılan pahalı hediyeler) aşiret üyelerini zor durumda bırakıyor fakat bu adetler terk edilmiyor. Yani aşiret mensubu insanlar benimsemedikleri bazı uygulamalara zorunlu uymaktadırlar. Bunun nedeni; ayıplanma, dışlanma, çıkar olarak nitelendirilebilir. Mesela bir akrabanın düğününe gitmediğiniz zaman ayıplanıyor, aşiret tarafından yalnızlaştırabiliyorsunuz. Mesela Van’da düğünlerde damada ve geline takılan para ve altın gibi hediyeler herkese ağır geldiği halde kimse bu âdeti terk etmek istemiyor. Çünkü bazı kişiler eğer âdet birden kaldırılırsa “Ben yıllardır düğünlerde hediye atmışım ama daha düğün yapmamışım. O zaman benim attığım hediyeler, bana geri gelmeyecektir.” şeklinde düşünerek zarar edeceklerini düşünmektedir. Fakat aşiret bağı olmayan gruplar bu adetleri daha rahat bir şekilde kaldırabilmektedirler.

“Ben eğitimci olarak söyleyebilirim ki bölgemizde ve tarihimizde aşiret kültürü vardır. Bunun toplumsal ve siyasal etkilerinin olduğunu da söyleyebilirim. Aşiretlerin devletle ilgili kararlarda ortak tavır takındıkları görebilmekteyiz. Mesela son referandumda (2017) aşiretlerin devletin yanında olduğuna müşahede ettik. Eskisi gibi kişiler siyasal tercihlerini bireysel olarak belirtmektedir. Ama gelenek ve göreneklere olan saygıdan dolayı aşiret ileri gelenleri de sayılmaktadır. Eğitim düzeyinin yükselmesi ile insanlar aşiret yapısına saygı duymakla birlikte aşiret bağları içinde hareket etmemektedir. Bazı siyasal gruplar Van’daki kadim kültürü ortadan kaldırmak için bir takım faaliyetler içine girmektedir. Aşiretler genelde bu tavırların dışında kaldılar ve hep devlet yanlısı tavır takındılar. Aşiret aynı kandan gelen insan gruplarında oluştuğu için bir takım çevreler bu yapıyı bozarak kendilerine siyasal anlamda zemin kapmak istemektedirler. Son dönemlerde kanaat önderleri ortaya çıkmış olsa da bunların aile yapısında bu durum yoksa bunların Van toplumunda bir karşılıkları yoktur. Bana göre aşiretten ziyade din, iman gibi hususlar toplumsal birlikteliğin oluşmasında önemlidir. Van’da bazı çevrelerin siyasal baskısı ve tehdidi ortadan kaldırılınca her parti Van’da oy alabiliyor. Aşiret liderlerinin siyaseten aday bırakılabilir ama öncelikle eğitilmiş ve toplumsal karşılığı olan insanların seçilmesi gerekmektedir. Aşiret liderinin aday gösterilmemesi durumunda aşiret üyelerinin siyasal tercihlerinde bir değişime olmaz. Partimizde kadın kotasına yer vardır fakat bu kadın adayın da işin ehli olmasının yanında bu şehri tanıyan birisinin olması gerekmektedir. Bunun yanında Van halkının değer verdiği kesimlerin hiçbir siyasi parti tarafından göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bizim dilimizi, kültürümüzü bilmeyen adayların hangi partiden olursa olsun Van halkına hizmet edebileceğini ve faydalı olacağını düşünmüyorum.” (SP1, 03 Ocak 2023 tarihli görüşme).

Van’da aşiret kültürü ve siyasal etkilerinin olduğu dile getirilerek aşiretlerin bölgedeki siyasal gücünün olduğuna yönelik beyanda bulunulmuştur. Ayrıca aşiretlerin devlet ile eşgüdüm içinde hareket ettikleri belirtilerek onların devletin resmi politikasının yanında oldukları anlatılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda konuya yaklaşıldığında aşiretlerin devlet nezdinde bir karşılığının olduğunu söyleyebiliriz. Buna en önemli referans olarak da Türkiye’nin 2017 anayasa değişikliğine yönelik yaptığı referandum gösterilmiştir. Aşiret yapısı, gençler arasında çok önemsenen bir durum olmasa da aşiretin toplum nezdinde bir karşılığı olup saygı duyulduğu aktarılmıştır. Genel bir bakış açısı ile konuya yaklaşıldığında aşiret bölgenin sosyolojik bir gerçeği olarak kabul edilmektedir ve reddedilmemektedir. Fakat aşiretin geçmişte kalmış baskı, zorlama vb. feodal denilebilecek yönleri günümüzde eğitim düzeyinin yükselmesi ile geçerliliğini yitirmiştir. Van’da bazı siyasal çevrelerin aşiret yapısını, geleneğini ortadan kaldırmak istediğinden söz edilerek bunların amacının siyasal alanda daha fazla zemin kazanmak olarak değerlendirilmiştir. Ama artık Van’da her siyasal parti tabanına ulaşabilmektedir ve toplumsal baskıların olmadığı da dile getirilmiştir. Aşiret liderleri kariyer ve yetenekleri göz önüne alınarak siyasi partilerden aday bırakılabilir ama bu durum Van halkının oy kullanma davranışına etki etmemektedir. Bu görüşmede siyasal partiler aday seçerken adaylarının yerli veya Van halkından olmasının yanında kadın adaylara da yer verildiğinin altı çizilmiştir. Çünkü Van halkını tanımayan geleneğini, kültürünü ve toplumsal yapısını bilmeyen siyasetçilerin başarılı olmayacağı dile getirilmiştir. Bu durum toplumsal ve siyasal olarak önemlidir çünkü kentte seçilen bir siyasetçi yerel istekler, hassasiyetler, kültürel yapıdan bihaber olursa Van gibi yerlerde karşılık bulamadığı gibi halka etkili hizmet veremeyeceği de belirtilmiştir.

“Biz parti olarak gerek Van’da ve gerekse tüm Türkiye’de hak, hukuk ve adaleti ön plana çıkartmaktayız. Bizim açımızdan aşiretsel yapı veya başka sosyolojik yapılar önemli değildir; önemli olan insandır. Bu bakımdan insana yaraşır bir hizmet sunmak siyasetimizin en önemli ölçütüdür. Aşiretsel yapıyı, aşiret ileri gelenleri gibi aktörleri dışlamıyoruz fakat sırf aşiret lideri veya ağası olduğu için onların partimizde aday gösterilmesi doğru değildir. Bizim açımızdan Van’daki en önemli husus, bireysel özgürlüklere öncelik vermek ve herkese hizmet etmektir. Genel başkanımızın halkçı politikası bizim de Van’da sürdürdüğümüz siyasetin özetidir. Biz toplumun tüm kesimlerine açığız. Dediğim gibi aşiret de bu bölgenin ve Van’ın gerçeğidir. Partimize bu yönlü müracaatlar olursa buna açığız.

Yani aşiret liderleri ve üyeleri partimizin her kademesinde yer alabilirler. Temel kriter, adayların bilinçli ve halkta karşılıklarının olmasıdır. Bize göre aşiretsel bağlar hem siyasal hem de toplumsal olarak yavaş yavaş çözülmektedir.” (SP2, 27 Ocak 2023 tarihli görüşme).

Görüşme yapılan siyasi parti gerek Van’da ve gerekse tüm Türkiye’de temel politikalarının “hak, hukuk ve adalet” olduğunu dile getirerek herhangi bir kabile, aşiret veya başka bir grubun isteği ile değil tüm topluma hizmet vermeyi temel amaç edindiklerini beyan etmiştir. Aşiret aidiyeti dışlanmamak ile birlikte bunun siyasi hedeflerinin orijiniinde olmadığı ifade edilmiştir. Görüşülen siyasi parti temsilcisi, partilerinin tüm halka açık olduğunu ve partinin kriterleri doğrultusunda aday profilini belirlediklerini ifade etmiştir.

“Aşiret, bu toplumun bir realitesi olmakla birlikte siyaseten aşiretlerin eskisi gibi bir yoğunluğunun olmadığına inanmaktayız. Aşiret liderlerinin toplumsal olarak az da olsa karşılıkları vardır fakat günümüzde bunlar özellikle kadın ve gençlerin oylarını mobilize edecek bir konumda değildir. Çağımızda kişiler iradelerini özgür bir şekilde ortaya atarlar ve bu anlamda gelebilecek her türlü baskıya da mahal vermemektedir. Tabii siyaseten biz her kesimin kapısını çalarız, her kesimden oy isteriz. Bizim amacımız, toplumun her kesimine hitap etmenin yanında demokrasi ve özgürlük mücadelemizi, ülkenin tüm insanlarını yanımıza alarak sürdürmektir. Gerek aşiretlerin bu isim ile gerekse de aşiret liderlerinin siyaset üzerinde çok etkili olduğunu söyleyemeyiz.” (SP3, 29 Ocak 2023 tarihli görüşme).

Aşiretin varlığı kabul edilmekle birlikte bu olgunun gençlerin nezdinde karşılık bulmadığı dile getirilerek bu yapının siyasal olarak etkili olmadığı anlatılmaya çalışılmıştır. Siyaseten hiçbir baskının olmadan kişilerin özgür düşünceleri bağlamında hareket etmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda görüşme yapılan siyasi parti temsilcisi kapılarının herkese açık olduğunu, temel misyonunun demokrasi ve özgürlükler olduğunu ifade etmiştir. Bu bakış açısı ile insanlar siyasi partilerin vaat ve icraatlarına bakarak tercihte bulacağına inanılmıştır.

“Ben herhangi bir aşiret üyesi değilim fakat aşiret sosyolojisinin olduğu Van’da yaşamaktayım. Herkesin malumu olduğu üzere aşiretlerin aşiretler içi ve aşiretler arasındaki sorunları çözme noktasında olumlu yönleri vardır. Aşiret toplumsal meselelerin hukuksal bir yöne evrilmeden çözülmesinde önem arz eder. Buna rağmen aşiretler arasında veya aşirete bağlı veya aşirete bağlı olmayan kesimlerde çıkan çatışmalara şahitlik etmekteyiz. Bazen gücünün zayıfı ezdiği durumlarla da karşılaşmaktayız. Van’da aşiretlerin federasyon şeklinde bazı olumlu yönleri vardır. Özellikle gücünün zayıfı ezmesini engellemek, uzlaşma ve toplumsal düzen noktasında aşiretlerin faydalı olduğunu düşünüyorum. Aşiret kültürünün bir kanunu olmadığı için aşiretlerin olumlu ve olumsuz yönleri aşiret liderlerine göre de değişmektedir. “Aşiret, tamamen toplumun gündeminden çıkarılmalıdır, bireysel yaşam tamamen ön plana çıkarılmalıdır.” gibi bir düşünce ilimizin gerçekleri ile uyuşmadığı gibi bizler bunu doğru da bulmamaktayız. Aşiret, geleneksel bir durum olduğu için kendilerine göre aldıkları kararlar her zaman için tüm aşiret üyelerini bağlamaz fakat aşiret lideri, aşiretin tarihsel geçmişinin insanların algısındaki yeri hala geçerlidir. Aşiret kültürünün genç insanlarda çok karşılık bulduğunu söylemek mümkün değildir. Toplumsal uzlaşma noktasında aşiretlere bağımlı kalmak da doğru bir tutum değildir. Bazen bazı kimseler arasındaki uzlaşmazlıklarda sözüne kıymet verilen kişilere müracaat edilir fakat bunun her zaman için aşiret lideri, ağası veya kanaat önderi olması gerekmiyor. Günümüzde hukuk sisteminin iş yoğunluğu neticesinde uzlaştırma kurulları bulunmaktadır. Bu anlamda Van ölçeğinde de insanlar arasındaki sorunların çözümünde toplumda saygı duyulan kişilerin kanalı ile söz konusu sorunların çözülmesi önemli olmaktadır. Siyasi partilerin aşiret liderlerini sırf aşiret bağı üzerinden aday bırakması doğru bir kıstas değildir. Bize göre aday profilinin adaletli, dürüst, toplumda karşılığı olan birisinin olması gereklidir. Fakat dediğimiz kıstasları taşıyan kişi aşiret üyesi ve lideri de olsa aday bırakılabilir. Bizim aday noktasında temel sloganımız “*Yanlış aday ile kazanmaktansa, doğru aday ile kaybetmeyi tercih ederiz*” olmuştur. Bizim parti politikası, sadece bireyler veya ağalarla görüşme değil toplumun tüm kesimleriyle onların anlam dünyalarına girecek şekilde çalışmalar yapmaktır. Bazen aile büyükleri ile bazen de bireylerle görüşmeler yapmaktayız. Kırsal alanda, sadece bir aşiret güçlü ise genelde oyları belirli bir partiye yoğunlaşmaktadır. Fakat bazı köylerde farklı aşiretler olunca farklı partiler oy alabilmektedir. Bunun yanında bazı köylerde seçmenlerin tercihlerine yönelik baskılar da mevcuttur. Bu baskı bazen siyasi partiler bazen de farklı gruplar tarafından yapılmaktadır. Aslında güç kimin elindeyse bu güç, siyasal baskı aracı olarak kullanılmaktadır. Bu durum demokrasi ve adaletle bağdaşmadığı gibi toplumsal huzursuzluklara da neden olmaktadır. Kırsal alanda özellikle de nüfusun az olduğu yerlerde özgür iradenin rasyonel tecelli etmediği zamanlar da olmuştur. Aşiretlerin siyasal olarak tümünden etkili olduğunu söyleyemeyiz fakat az da olsa etkisinin olduğunu düşünmekteyim. Hala Van’da bazı aşiret üyelerinin siyasal partilerde aday bırakılması insanların gündelik ihtiyaçlarını gidermek, kamudaki sorunlarını rahat çözmek gibi saiklerle olmaktadır fakat aşiret nüfusunun artması ile birlikte bunun ne kadar etkili olduğunu saptamak güçtür. Sonuç olarak bana göre aşiretsel ilişkinin siyasal ve sosyal olarak olumlu yönlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.” (SP4, 30 Ocak 2023 tarihli görüşme).

Görüşmede aşiret yapısının bazı toplumsal sorunları çözdüğüne inanılmaktadır. Aşiret yapısının Van'da bazı sorunların hukuk sistemine sirayet etmeden çözülmesine olanak vermekle birlikte aşiretin esas misyonunu teşkil eden bu durumun bazen istismar edildiği ifade edilmiştir. Aşiret yapısı içinde güçlünün zayıfı ezdiği dönemler olsa da aşiretlerden oluşan derneklerin bunu engellendiğine şahitlik edilmiştir. Aşiret tamamen göz ardı edilmeyecek bir husustur ama aşiret liderinin pozisyonu da önemlidir. Eğer aşiret lideri demokratik karaktere sahip olursa aşiretler arasındaki sorunlar genelde uzlaşma ile sonuçlanmaktadır. Fakat tüm sorunların aşiretlere mal edilerek çözülmesi de uygun bulunmamıştır. Partilerinin adaylarının aşiret lideri, üyesi vb. aktörlerden çok eğitim düzeyi yüksek, toplumda sevilen ve sayılan kişiliklerden olmasına özen gösterilmiştir. Görüşme yapılan parti temsilcisi, her koşulda doğru adayı seçmenin temel düsturları olduğunu ifade etmiştir. Görüşmecisi Van'ın bazı bölgelerinde siyasal baskı olduğunu söylemiştir. Bu bakımdan bazen oy kullanma davranışının özgür bir şekilde gerçekleşmediği dile getirilmiştir. Bunun sebebi, bazı köylerde aynı aşirete bağlı insanların yoğun yaşaması ve oradaki aşiret lideri ve diğer aktörlerin yönlendirmesi olarak kaydedilmiştir. Bu durum toplumsal huzursuzluklara neden olduğu gibi demokrasinin etkili işlememesine de sebebiyet vermektedir. Aşiretin siyasal olarak çok az bir etkisinin olduğu dile getirilmiş. Her şeye rağmen aşiret olgusunun iyi yönleri ile ön plana çıkartılması ve toplumsal alanda varlık göstermesi olumlu bulunmuştur. Bu olumlu durumun özellikle Van'daki aşiret konfederasyonları ve derneklerinin üzerinden yürütülebileceği söylenmiştir. Bu görüşmedeki iddiaların aksine görüşme yapılan bazı kişilere göre de söz konusu aşiret örgütlenmeleri toplumu geriye götürme, ayrıştırmaya yönelik bir çabadır.

“Aşiretler bu memleketin sosyolojik gerçeğidir; inkâr edilemeyeceği gibi bu aidiyet silinip atılamaz. Mesela Van'da Hakkâri, Siirt, Bitlis, Şırnak başta olmak üzere yüzbinlerce insan Van'a göç etmiş ve bunların hemen hemen hepsi aşiretlere bağlıdır. Buna rağmen partimiz aşiret liderlerini sırf bağlı oldukları kitleden dolayı ön plana çıkartmaktadır. Aşiretli olsun ya da olmasın bizim partimizin kapısı herkese açıktır ve her kesimin oyuna talibiz. Amacımız bu memlekette oturan herkese aş, iş ve huzurlu bir yaşam sunabilmektir. Van'da siyaset yapan bazı siyasi partiler adaylarını Van dışından getirmektedir ve bu adaylar seçilmelerine rağmen toplumsal karşılık bulamamaktadır. Bunun ciddi bir hata olduğunu düşünüyorum çünkü bu insanlar seçildiklerinde halkın sosyolojisini ve ihtiyaçlarını bilmedikleri için yeterli hizmet de sunamamaktadır. Aşiret dediğimiz insan grubu, kırsal kesimden örgütlenip kente göç etmişlerdir. Bu insanların üyelerinin büyük çoğunluğu işsizdir ve farklı siyasal partilerden gelecek beklemektedir. Fakat bu yanlış bir anlayış olup bize göre insanların yeni projelerle köye dönmeleri ve profesyonel olarak tarım hayvancılık yapmaları gerekmektedir. Van'daki gençlerin en önemli sıkıntısı işsizlik ve zorlu yaşam mücadelesidir. Bu sorunların çözümü, modern projeler ve bunu gerçekleştirecek dirayetli yöneticilerle olacaktır. Aksi takdirde nüfusun artması ile kentteki sorunlar daha da büyüyüp Van'daki sorunlar kangrenleşince tüm toplum zarar görür. Oy kullanma noktasında aşiret liderlerinin toplum üzerinde çok etkili olduğunu düşünmediğimiz gibi parti olarak böyle bir arayışımız da yoktur. Özellikle gençler ve kadınlar atalarının veya ağalarının tercihlerine göre değil kendi ihtiyaç ve dünyevi bakış açılarına göre oy kullanmaktadır. Bizler de bunlara cevap olmak için çalışmaktayız. Tabi her parti gibi bizim de amacımız, toplumun kabulüne mazhar olup iktidara gelmek olduğu için okumuş ve partimizin politikasına göre hareket eden tüm insanlara da kapımız açıktır. Bu anlamda bizim partinin aday bırakmasının beş kistası vardır. Birincisi, adayların yerli olması, ikincisi adayın toplumsal karşılığının olması, üçüncüsü devlete ve millete bağlı olması, dördüncüsü adalet ve hukuku içselleştirmesi ve son olarak da sicilinin temiz olmasıdır. Bu kistaslara sahip insanlara aşiretsel kimliğine bakılmadan yer veririz. Bize göre yerel yöneticilerin tüm halka hitap etmesi gerekir. Yerel seçimlerde seçilen kişinin parti kimliğini bir yana bırakıp halka hizmet etmesi esastır.”(SP5, 28 Ocak 2023 tarihli görüşme).

Aşiret toplumsal bir gerçek olmakla birlikte aşiret kimliğinden dolayı insanların siyasal ağırlıkları olabileceğine inanılmamıştır. Bunun yanında partisinin sadece aşiretlere değil toplumun her kesimine açık olduğunu ifade ederek temel amacın halkın tüm kesimlerine hizmet etmek olduğunu dile getirmiştir. Siyasi parti adaylarının yerli ve halkta karşılık bulması önemli görülmüştür. Van'daki en önemli sorun işsizlik olarak görülmektedir. Görüşme yapılan parti temsilcisi, söz konusu işsizliğin çözümünde en önemli hususun köye dönüşü sağlamak için program yapmak ve proje üretmek olduğunu söylemiştir. Sadece köye dönüş ile değil aynı zamanda kentte de yeni istihdam alanlarının yaratılması önem arz etmektedir. Halkın iş ve aş noktasında siyasi partilerden beklentileri yüksektir fakat bunu hiçbir parti geleneksel bakış açısı ile çözemez çünkü hiçbir siyasi parti işsiz insanları devlet dairelerine yerleştirerek görevini yapmış olamaz. İmkânların kısıtlı olduğu Van'da yeni imkânlar yaratacak siyasal liderlere ihtiyaç vardır. İnsanların; oy kullanınca, ağa ve atalarının beklentilerine göre değil tamamen kendi bireysel beklenti ve ihtiyaçlarına göre hareket etmesi gerekmektedir. Siyasi parti temsilcisi, parti politikasının Van'ın istek ve ihtiyaçlarının yanında insani değerleri kapsaması gerektiğini ifade etmiştir.

Çalışmanın Temaları

Çalışmanın saha araştırması ilerletilince elde edilen veriler, gömülü kuram prensipleri bağlamında dört tema üzerinden yazılmıştır. Birinci tema (A), aşiret olumlu bir olgudur. İkinci tema (B), aşiret olumlu bir olgu değildir. Üçüncü tema (C), aşiretin siyasal tercihlere etkisi vardır. Dördüncü tema (D) aşiretin siyasal tercihlerde etkisi yoktur. Bu temalar, görüşmelerde en çok vurgulanan ve araştırmanın üzerinde bina edildiği kavramlardan elde edilmiştir.

A Teması

Görüşülen siyasi parti temsilcileri ve diğer Vanlı insanlar aşiretin geçmişten gelen sosyolojik bir bağ olduğunu bunun uzun vadede de devam edeceğini dile getirmişlerdir. Bu görüşmecilerin temel gerekçesi, aşiretin toplumsal sorunların çözülmesinde ve yerel halk ile devlet arasında ara bulucu olmaları olarak değerlendirilmiştir. Aşiretin olumlu olduğunu söyleyen görüşmeciler bir aşiret mensubu olduğunu belirtmişlerdir.

B Teması

Görüşme yapılan bazı bireyler, aşiretin toplumu ayrıştıran, toplumsal huzursuzluklara neden olan bir olgu olduğunu ifade etmişlerdir. Aşiret olgusunun kent gerçekleri ile uyuşmayan ve kırsal alanda yoğun iken kentte giderek etkisi azalan bir yapı olduğu ifade edilmiştir. Bu temada görüşme yapılan bireyler ve siyasi parti mensuplarının bir kısmı aşiret üyesiydi, bir kısmı da aşiret üyesi değildir.

C Teması

Görüşmecilerin bir kısmına göre aşiret ve liderlerinin peşinden giden insanların siyasal partilerden beklentileri yüksek olmaktadır. Seçim dönemlerinde bazı aşiret liderlerinin siyasal partilerden aday olması veya siyasal partinin aşiret adaylarından beklenti içine girmesinin nedeni aşiretsel bağlardan dolayı daha fazla oy almak olarak kodlanmıştır. Bu beyanlarda bulunan görüşmeciler genelde bir aşiret bağı olan insanlardır.

D Teması

Görüşme yapılan kişilerin büyük bölümü aşiretsel bağların oy kullanma davranışında etkili olmadığını beyan etmişlerdir. Bunların temel gerekçeleri insanların kentleşmesi ve eğitim düzeylerinin artması ile birlikte aşiretsel bağların zayıflanmasının yanında özgür hareket etme isteklerinin artmasıdır. Bu temada sorulara cevap veren görüşmecilerin geneli aşiret üyesi olmadıklarını beyan etmişlerdir.

Temaların Kodlanması ve Analizi

Strauss'un (2003) belirlemesine göre ilk aşamada bir çalışmada elde edilen veriler parçalara ayrılıp bunlar arasında ana fikrin bulunması gerekmektedir. İkinci aşamada, çalışma verilerinin birleştirilmesi suretiyle eksenele kodlama yapılmıştır. Son aşamada ise çalışmanın çekirdek kavramı olan aşiret olgusu bağlamında bir kavram türetilmeye çalışılmıştır.

a) Açık Kodlama

Bu çalışmada Van ilinde aşiretsel yapının orada yaşayan insanların algısındaki yeri ve aşiret yapısının siyasal tercihlerindeki etkisi araştırılmıştır. Yapılan çalışmada yukarıda belirtildiği gibi dört tema ortaya çıkmıştır. Bu temalardan birincisi aşiretin toplumsal uzlaşma ve işbirliği bağlamında olumlu bir olgu olduğuna yöneliktir. Aşiretin olumlu bir olgu olduğu genellikle belirli bir aşiret bağı olan insanların görüşü olmuştur. İkinci temada aşiretin olumsuz bir olgu olduğu ifade edilmiştir. Bunun gerekçesi de aşiret yapısının kırsal alanlardaki bir sosyal yapılanma olduğu ve kentleşme ile bu yapının gereksiz olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında aşiret yapısının kentsel alanda toplumsal ayrıştırmalara neden olduğu dile getirilmiştir. Çünkü kentlerde, kırsal alandaki gibi sadece aşiret mensuplarının değil; aynı zamanda bu yapıya bağlı olmayan insanların da yaşadığı bilinmektedir. Son iki temada Van'da aşirete mensup insanların sayısı ve birbirlerine bağlılığı daha güçlü olduğu için bunların aşiret bağı olmayan insanlar üzerinde baskı kurduğu ifade edilmiştir. Ayrıca kentleşme ile aşiretsel bağlar bağlamında siyasal tercihte bulunma oranı azaldığı

dile getirilmiştir. Fakat az da olsa Van'daki aşiret konfederasyonları ve derneklerinin siyasal tercihler üzerinde etkisi olduğundan da söz edilmiştir.

b) Eksensel Kodlama

Aşiret üyeliği ve buna bağlılığı olan insanlar aşireti önemsemektedir. Aşiret bağı olmayan insanlar için aşiretsel bağlar bir anlam ifade etmemektedir. Görüşme yapılan siyasal parti temsilcilerinin bir kısmı aşiretin Van ilinin bir gerçeği olduğunu ve bunun siyasal alanda etkili olmasının yanında aşiretsel bağların oy kullanma tercihinde de etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Buna mukabil bazı siyasal parti temsilcilerinin aktardığına göre aşiretsel yapı önemli olmayan bir aidiyet olduğu gibi, bireylerin siyasal davranışlarında da eskisi kadar etkili olmadığını ifade etmişlerdir. Fakat araştırmacının çalışma boyunca yaptığı gözlemler, aldığı alan notları (memo) ve yaptığı görüşmelere göre Van ilindeki hemen her siyasal partinin aşiretlerin etkisinin farkında olduğunu deneyimlemiştir. Bunun yanında Van'da bir aşiret gerçeği olsa da bunun insanların siyasal tercihlerinde genel olarak etkili olmadığı bulgusuna rastlanmıştır. Aşireti olumsuz görüşmecilere göre bu bir sosyolojik aidiyettir ve uzun vadede devam edecektir. Aşireti olumsuz bir yapılanma olarak gören görüşmecilere göre aşiret olgusu bireylerin eğitim düzeyinin artması, kentin değişim ve dönüşümü içinde anlamsızlaşacaktır. Aşiretin varlığının farkında olmakla beraber bunun toplumsal çözümlere neden olduğu da bazı görüşmeciler tarafından vurgulanmıştır. Öte yandan Van ilinde aşiret adı altında açılan dernek ve federasyon gibi bazı kurumların aşiretleri siyasal amaçlarla eskisi gibi "oy deposu" olarak gördükleri gözlemlenmiştir. Oysa aşiretli veya aşirete bağlı olmayan insanlar, günümüzde sosyal ve siyasal tercihlerinde özgür davranmaktadır. Sonuç olarak aşiret, ne toptan kabul edilen ne de toptan reddedilen bir olgudur. Fakat görüşmelerde çıkan temel bulgu, aşiretsel yapının oy kullanma davranışındaki etkisinin çok düşük oranda olmasıdır.

Aşiret bağları kırsal alanlarda toplu hareket etme ve savunma amaçlı olarak değerlendirilmesi anlaşılabilir bir olgu olmasına rağmen kentsel mekânlarda insanların ayrı mahallelerde yaşamak zorunda kalması, sorunlarını hukuk ile çözmeye zorunluluğu çağın gerçekliklerindedir. Öte yandan aşiret bağları, kapalı toplum modeli yarattığı gibi ataerkil güç ilişkileri üzerinden de kendisini var etmektedir. Van'da aşiretsel bağları güçlü kılanların Van'a sonradan çevre il ve ilçelerden gelen insanlar olduğu ifade edilmiştir. Çünkü insanlar, yeni bir mahalleye göç ettiklerinde oradaki sosyal dokuya uyum sağlamak için bazı arayışlara girmektedirler. Kırsal alandan kentsel alanlara toplu göçler ile göç edenlerin bir arada yaşama istekleri kentlerde daha büyük ve köy tarzı yerleşim alanları oluşturduğu için kırsal pratikler buralarda da devam etmektedir. Örnek vermek gerekirse Van merkezde Hacı Bekir, İskele ve Karşıyaka Mahallelerinde aynı aşiret mensuplarının birbirlerine yakın ikamet etmeleri yukarıdaki görüşü doğrulamaktadır. Toplu ikamet etmek aynı zamanda siyasal tercihler üzerinde de etkili olabilmektedir. Tüm bunlar Van'da aşiretsel bağların siyasal tercihlerde az olsa devam ettiğini kavratmaktadır. Dolayısıyla Van'da bazı partilerin adaylarını aşiretsel bağları göz önüne alarak bıraktığını görüşmelerden çıkarabilmekteyiz.

c) Seçici Kodlama ve Ulaşılan Kavram

Bu çalışmada, aşiret yapısının Van'da yaşayan insanlar ile kentte teşkilatı olan siyasal partilerin algısındaki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada öne çıkan temel bulgular; aşiretin yok sayılmadığı, aşiretin kentte az da olsa belirli bir siyasal etkisinin olduğu ve siyasal partilerin de aşiretleri yok saymadığıdır. Bunun yanında aşiret bağının insanların algısında yeri olmakla birlikte eskisi gibi çok itibar edilen bir olgu olmadığı, insanların bireysel yaşamı ön plana çıkarttığı ve siyasal tercihlerinin de özgür bir şekilde değiştiği gibi bulgulara rastlanmıştır. Ayrıca aşiretin olumlu ve olumsuz yönlerine yönelik ulaşılan tespitlerde aşiretsel aidiyetin uzlaşma ve toplumsal barış noktasında hala etkisinin olmasına rağmen bazen insanların aşiretsel bağlarından dolayı olumsuz durumlarla da karşılaşabildiği görülmektedir. En önemli bulgulardan birisi de siyasal tercih konusunda aşiret liderleri veya ağalarının aşiretleri üzerindeki etkisinin çok az olduğuna yönelik olmuştur. Çalışmada öne çıkan ve görüşmecilerin da üzerinde yoğunlukla durduğu dört tema ile ilgili açıklamalar aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında görüşmecilerin aşiret üyeliği, aşiretin kanıksanması, aşiretin siyaset üzerindeki etkisi, siyasal partilerin aşiretlerden beklentileri ve aşiretsel yapının çözülmesine yönelik bakış açılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Görüşmecilerin aşiret ve siyaset arasındaki ilişki bağlamında aktardıkları bilgilerin birbirine benzer olduğu görülmüştür. Bunun en önemli sebebi, görüşmecilerin aynı kültürden gelmelerinin yanında büyük çoğunluğunun bir aşirete mensup olmasıdır. Öte yandan, aşiret denilen olgunun olumsuz yönlerine rağmen Van'daki insanların hafızasındaki yerini korumakta olduğudur. Bununla birlikte, aşiretsel yapı tümünden reddedilmediği gibi tümünden kabul edilen bir olgu da değildir. Aynı şekilde aşiretsel bağların toplumda bir baskı unsuru olmamasının yanında siyasal tercihlerin aşiret aidiyetine göre şekillenmediği de ortaya çıkmaktadır. Ayrıca araştırma-

da aşiret liderlerinin siyaseti büyük oranda etkilemediği ve bunun yanında kentleşme ile aşiretsel bağların zayıfladığı görülmektedir. Araştırmadaki en ilginç bulgu, aşiret yapısı her ne kadar bazı görüşmecilerce olumlu bir olgu olarak görülse de bazı görüşmeciler da aşiret yapısının toplumu kutuplaştırdığına inanmaktadır. Diğer bir bulgu, aşiret yapısının bireyin siyasal tercihini belirleyen bir unsur olmadığıdır. Özellikle kentleşme ile aşiretsel bağların toplumun zihninde bir imge olarak yer ettiği ve bunun eskisi gibi siyasal tercihlerde aşiret liderlerinin yönlendirmesi ile belirlenmediği bulgusuna rastlanmıştır. Tüm bu bulgular ışığında, aşiretin olumlu ve olumsuz yönleri arasında farklı yoğunluklar olsa da aşiret olgusunun toplumsal olarak bir aidiyet olarak algılanmasının yanında tamamen tamah edilen ve olmazsa olmaz mukabilinde bir şey olmadığı ortaya çıkmıştır. Glaser'in dediği gibi gömülü bir araştırmada elde edilen kategori veya temalardan kilit bir noktayı belirlemek gerekmektedir (Jones ve Alony, 2011). Bu çalışmada elde edilen tüm bulgular, araştırılan konu üzerine çelişik durumların uzlaştırılmasını esas alan eksenel kodlama bağlamında bir kavrama ulaştırılmıştır. İnsanların hayatlarında en çok karşılaştıkları durumlardan birisi yakınlaşma ve uzaklaşma davranışıdır. Gömülü kuram deseninde araştırmacının amacı, çalışmaya katılanların söylem ve eylemlerinde elde ettiği verilerdeki gömülü anlamlardan bir kavram veya kuram geliştirmektir (Goulding, 2002). Bu çalışma da gömülü kuram bağlamında ele alındığında Van ilinde görüşme yapılan hem birey hem de siyasi parti temsilcileri aşiret olgusunu tam anlamıyla kabul etmedikleri gibi bu olguyu tamamen sosyal ve siyasal yaşamlarının dışına da atmamışlardır. Mesela görüşmeciler bir taraftan aşiretsel bağların dışlayıcı olduğundan söz ederken öte taraftan aşiret bağları sayesinde bir takım uzlaşmazlıkların çözümlendiğinden söz etmişlerdir. Tüm bu veriler bağlamında aşirete yakınlaşma ve uzaklaşma davranışı üzerinden "aidiyet diyalektiği" kavramı türetilmiştir. Öncelikle iki kelimeden oluşan bu kavramın tanımlanması gerekmektedir. Aidiyet, bir bireyin veya grubun kendisini bağlı hissettiği, geçmişinden gelen bir "Ben kimim, ben nereden geldim?" veya "Ben kim değilim" soruları etrafında şekillenen bir kavramdır (Loader, 2006). Bu kavram, bireyin kendi kimliğini tanımlamasına ve kendisini tanımasına yardımcı olur. Aidiyet, istenilen bir ilişki ve bunu uzun süre devam ettirme arzusundan gelmektedir (Tellefsen ve Thomas, 2005). Aidiyet kişinin kendisini nasıl gördüğüne, konumlandığına ve anlamlandırıldığına bağlı olarak mekâna, nesneye, insana, siyasete, kültüre bağlı inşa edilen bir kavramdır. Bu bakımdan aidiyet bazen bireyleri aynı çatı altında birleştirirken bazen de bireyi diğerlerinden ayırmaktadır (Sözer, 2019: 419-420). Aidiyet duygusu bireyin evi, memleketine olan bağlılığı gibi düşünülebilir. İnsan doğup büyüdüğü bir yerden ayrılp dünyanın en modern bir yerinde yaşayıp ve her türlü imkânlarla sahip olsa da mutlaka doğduğu topraklara yönelik bir özlem içinde olur. Burada en önemli husus, kişinin memleketine olan bağlılığı veya aidiyet hissidir. Kullanılan diğer bir kavram olan diyalektik ise Karl Popper'in ifadesi ile; bir şeyin sav, karşı sav ve "bireşim" denilen bir yoldan geliştirilmesidir. Popper buna "diyalektik üçleme" demiştir. İlk etapta bir düşünce veya sav ortaya atılır, sonra ona karşı sav geliştirilir. Sav ve karşı sav (tez ve antitez) arasındaki zıtlama bir çözüme vardırıncaya kadar devam ettirilir. Burada sav ve karşı savın doğruları ve yanlışları karşılaştırılarak bir çözüme (sentez) varılır (Palabıyık ve Dağ, 2013:187-188). Hegel de zıtların özdeşliğine inanmaktadır; gerçekten de karşıtların özdeşliği kavramların oluşum süresince, diyalektik süreçte önemli bir rol oynamaktadır. Herakleitosçu fikirlere göre de karşıtların · savaşı ve aynılıklarının, Hegel'in diyalektiğinin ana fikirleri olduğunu öne sürebiliriz (Popper, 1994:42). Engels'e göre diyalektik: "Gerek dış dünyanın ve gerekse insan düşüncesinin genel hareket kanunlarını bildiren bilimdir." (Engels, 1977:240). Bu tarife göre diyalektik, bir kanunlar bilimidir. Bu kanunlar da iki anlamda geçerlidir: Birincisi, alan dışı dünyadır; ötekisi iç dünyamız sayılan düşüncemizdir. Böylece bir yanda düşünce, öbür yanda varlık diye iki karşılıklı olay önümüze çıkıyor. Düşünce ile varlığın ilişkileri felsefenin öteden beri tartışılan temel konularındandır. Diyalektik her iki alanın içinde yürüyen en genel hareket kanunlarını bildirir. Engels'in deyişiyle diyalektik, bir harekettir ve bu devinim devamlı sürmektedir. Her olayın özünü yaratan bu genel hareket kanunları diyalektik bilimi ile kavranır. Diyalektikçe göre toplum ve olaylar durağan değildir (Kıvılcımlı, 2000:27-28). Diyalektik, karşıtlıkları bir noktada buluşturma ve bu buluşmanın neticesinde mantıklı bir sonuca ulaşmadır. Öte yandan diyalektik durağanlığa karşı değişimi ve dönüşümü önceleyen bir kavramdır. Herakleitos'un "Aynı ırmakta iki defa yıkanılmaz" sözünde olduğu gibi olguların algılanma biçimi zamanla değişebilmektedir. Bu değişim, başlangıca dönen dairesel bir devinim olduğu gibi karşıtlıkların birleşimine de dayanmaktadır. Diyalektik yaklaşıma göre karşıtlık ve çelişkiler tüm nesnelere vardır. Bu karşıtlıklar bir taraftan birlik içinde ve dengeli olurken, öte taraftan çatışma halinde olmaktadır. Karşıtlıkların birlik içinde savaşmaları diyalektiğin özünü teşkil eder (Başusta, 2022:137-139). Bu çalışmada Van'daki insanların tarihlerinde ve zihin kodlarında yer alan bir aşiret gerçeği olduğu tespit edilmiştir. Bu gerçek, kırsal alanda yoğun iken kentleşme ile azalarak devam etmiştir. Bu azalmanın temel nedeni de aşiret gibi aidiyetlerin heterojen olan kentsel yaşamda toplum arasında bir takım ayrıştırmalara neden olduğu, aşiret başındaki insanların siyasal amaçlarla toplumu gruplaştıracığına olan inanç olmuştur. Aşiret doğu toplumlarının bir aidiyettir ve bu aidiyet insanların zihninin bir köşesinde devamlılığını sürdürmektedir. Aile yapısında aşiret geleneği olan bir birey en üst öğrenim görmüş ve hatta entelektüel bir karakter kazanmış olsa bile kendisini aşireti ve akrabalarından soyutlayamaz. **Çünkü bu aidiyet onları**, akrabaları olan diğer insanlarla buluşturan bir husustur. Fakat bu aidiyetin kişiyi akrabası veya aşiretinden olmayan diğer insanlardan ayrı

tutmaması gerekmektedir. Aşiretlerin olumlu yönlerine rağmen yapılan görüşmelerde aşiretin toplumsal kargaşalara neden olduğu, insanları gruplaştırdığı, siyasal olarak özgür düşünme ve hareket etmenin önünde engel olduğuna yönelik beyanlar da vardır. Bu anlamda görüşmelerde aşiretsel yapının olumlu yönleri olan birliktelik, uzlaşma vb. hususlar ile aşiretin ayrıştırıcı, kutuplaştırıcı olan olumsuz yönleri karşılaştırılıp bir çözüme ulaşılabilmektedir. Bu çözüm, her olgunun olumlu yönlerinin kabullenmesi, olumsuz yönlerinin törpülenmesi üzerinden gerçekleşebilir. İnsanın bir iç dünyası ve bir de o dünyayı etkileyen dış dünyası vardır. Aşiret üyesinin iç dünyası diyebileceğimiz kırsal alanda kendi içinde kabullenilen, pratiklerine karşı eleştiri veya başkaldırının olmadığı farz edilebilmektedir. Fakat kentsel yaşamın içinde insanlar iç dünyasının yanında bu iç dünyaya müdahalede bulunabilecek çok farklı etkenlerle de (dış dünya) karşılaşabilmektedir. Mesela aşiret kentte kırsal alandaki gibi atomistik değildir, bu yapı siyaset, teknolojik gelişmeler, eğitim vb. faktörlerin etkilerine maruz kalabilmektedir. Dolayısıyla aşiret ve onun liderleri bu gerçeklere göre kendisini revize etmek zorundadır. Mesela kırsal alanda aşiret üyelerinin dünya gerçekleri ile bağlantıları olmayınca kendi dünyalarındaki yanlış uygulamaları doğru kabul etmişlerdir. Fakat özellikle de eğitimin etkisi ile kentlerde birey ve gruplar söz konusu yanlış uygulamaların farkına vararak diğer insanları dışlamadan bir arada yaşamının gerekliliğine inanmaya başlamışlardır. Siyaseten kırsal kesimde aşiret liderinin akrabaları üzerinde yönlendirmeleri varken kentte bu etkinin kalmadığı, yukarıdaki belirlemenin önemli bir dayanağı olarak kabul edilebilmektedir. Bu bakımdan toplumların iç gerçekleri ile dış gerçekleri arasında farklılıklar olabilmektedir. Aşiretin olumlu yönleri ile kabul edilmesi ve olumsuz yönlerinin dışlanması başka bir ifade ile diyalektik olarak aidiyetin belirli kısımlarının kabul edilmesi, istenmeyen yönlerinin yok sayılması neticesinde bir birleşim (sentez) ortaya çıkmaktadır. Hem siyasi partiler hem de diğer insanlarla yapılan görüşmelerde bu birleşim kendini açığa vurmuştur. Çalışmada sorulan sorular esnek olmuş, görüşmeci tamamen karşılaştığı durumları ve aşiretin algısındaki yerini ifade ederek Glaser ve Strauss'un **gömülü** kuram karşılaştırmasında görüldüğü gibi konunun anlaşılmasında aktif rol oynamıştır. Görüşmecilerin aşiret konusunda hem tarihsel hem de güncel örnekler vererek konuyu anlatmaya çalışması neticesinde araştırmanın nesnesi olan aşiret olgusunun bir aidiyet olmakla beraber bunun çelişkilerinin de olduğunu görebilmekteyiz. Fakat tüm buna rağmen söz konusu aidiyetin feodal yönlerinden ayrıştırılarak toplumsal fayda yönünün ön plana çıkartılması amaçlanmıştır. Görüşmecilerin aşiretin siyaset üzerinde etkili olmadığı temel vurgusu ve aşiret üyelerinin siyasal tercihlerde özgür davrandığına yönelik irade beyanlarının yanında aşiretlerin toplumsal sorunların çözümünde hala etkili olmaları gömülü kuramının çelişkilerin uzlaştırması bağlamında önem taşımaktadır. Buna rağmen diyalektiksel olarak aşiretin tabu olarak görülen bazı kurallarının sabit olmadığını ve yapı sökülmesine uğradığını görebilmekteyiz. Diyalektik aidiyet kavramı, aşiret olgusunun tüm olumsuz taraflarına rağmen tümünden reddedilmediğini düşündürmektedir. Bu yapı içinde bulunduğu çelişkilere rağmen olumlu yönleri üzerinden sürüp gidecektir. Çalışmada bazı görüşmeciler aşireti, ulusal varlıkları, kültürlerinin tamamlayıcısı olarak görmüşken; diğer görüşmeciler bunu güç ve baskı aracı olarak görmüşlerdir. Birinci kesim görüşmeciler, aşiretin bir aidiyet olduğunu kabul ederken; ikinci grup görüşmeciler aşiret denilen olgunun toplumsal yaşamın dışına çıkartılması gerektiğini savunmaktadır. Bu her iki grupta olmayıp "Aşiret üyesi değilim ama aşiretin olumlu yönleri vardır" beyanında bulunan görüşmeciler için de söz konusu olgunun iyi yönleri ile yaşatılması gerektiğini düşünmektedir. Tüm bu açıklamaların ışığında aşiret denilen olgu, Van ölçeğinde olumlu ve olumsuz yönleri ile diyalektik bir aidiyet olarak kabul edilmiştir.

Sonuç

Bu çalışma için Van ilinde yapılan on beş adet görüşmenin sonucunda aşiret olgusunun olumlu ve olumsuz yönlerine yönelik bulgulara rastlanmıştır. Çalışmanın amacı, sosyo-politik bir araştırma yapıp sonuçlarını ortaya koymak olduğu için aşiret olgusu sosyal ve siyasal yönleri ile alınıp analiz edilmiştir. Çalışma verilerini barındıran görüşme notları görüşmecinin dilinden yazıya aktarılmıştır. Bu görüşmeler gömülü kuramın prensipleri bağlamında ve kendi doğallığında araştırmacı tarafından yorumlanmış ve değerlendirilmiştir. Glaserin (1992) vurguladığı gibi gömülü kuram çalışan bir araştırmacının teorik duyarlılığı olmalıdır. Yani çalıştığı konuya hâkim olması ve bunun analiz edebilme yeterliliğine sahip olması gerekmektedir. Bu araştırmanın yazarı da aşiretsel kültürün olduğu bir mahalde yetiştiği ve daha önceki çalışmalarda aşiret çalıştığı için konuyu derinlemesine analiz etme şansı elde edebilmiştir. Bu anlamda araştırmacı, çalışmadaki verilerin elde edilmesi ve yorumlanması noktasında akademik kaideler doğrultusunda avantajlı olmuştur. Çalışma boyunca yapılan görüşmeler neticesinde dört tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar görüşme notlarının (memo) ışığında kodlanıp açıklanmıştır. Açık kodlama ile verilerde ortaya çıkan temel fikirler tartışılmış, eksenel kodlamada konuya bakış açılarının olumlu ve olumsuz yönleri gerekçeleri ile karşılaştırılmıştır. Seçici kodlama ile de araştırma boyunca elde edilen veriler ve ulaşılan bulgular bağlamında ulaşılan sonuç yazılmıştır. Her araştırmanın bir amacı olduğu gibi bu çalışmada da ulaşılan nihai sonuç bir kavramın veya kuramın ortaya konulmasıdır. Popper'in dediği gibi bilim ile uğraşanlar bir teori veya kuram ortaya atarlar, bilim bunu geçici benimsese bile bu eleştirilmeye, denenmeye hatta çürütülmeye açık olmalıdır. Bir kavram veya kuram her şeyi açıklama

iddiasında olmamalıdır. Yani “*ben yanlış olabilirim ve sen haklı olabilirsin ve ortak çaba sonucunda belki doğruya biraz daha yaklaşıyoruz*” diyebilen tutum, bilimsel tutuma yakındır. Bu tutum, herkesin hata yapabileceğini ve hatasını ya kendi çabası ya başkalarının eleştirisi sayesinde ya da başkalarının yardımıyla bulabileceği fikri ile yakından ilgilidir (Popper, 1994: 208). Bu çalışma boyunca toplanan veriler ve elde edilen bulgular doğrultusunda bir kavrama ulaşılma çabası verilmiş ve nihayetinde çalışma “*aidiyet diyalektiği*” kavramı ile sonuçlandırılmıştır.

Kaynakça

- Abdulla, Nejat. İmparatorluk Sınır ve Aşiret: Kürdistan ve 1843-1932 Türk-Fars Sınır Çatışması. Çev. M. Aslan, Avesta Yayınları, 2009.
- Aladağ, Celal. *Milli Mesele ve Kürdistan'da Feodal Aşiret*. Almanya: Komkar Matbaası, 1981.
- Arık, Ferhat ve Arık, Işıl Avşar. Grounded Teori Metodolojisi ve Türkiye’de Grounded Teori Çalışmaları. *Akademik Bakış Dergisi*, 58, (2016), 285-309.
- Başusta, veysel. Diyalektik Materyalizm. Ed. veysel Erat, Yakup Özkaya, Eemre Savut ve Yahya Demirkanoglu. *Siyaset Bilimi Ansiklopedisi*, (136-142), Nobel Yayınları. 2022.
- Beşikçi, İsmail. *Doğu Anadolu Düzeni: Sosyo-ekonomik ve Etnik Temeller*. Ankara: e.Yayınları, 1969.
- Birks, Melanie, & Mills, Jane. *Grounded theory: a practical guide* (2. Baskı). London: SAGE, 2015.
- Bitsch, vera. Qualitative research: A grounded theory example ve evaluation criteria, *Journal of Agribusiness*, 23(1), (2005), 75-91.
- Bruinessen, Martin Van. *Ağa Şeyh Devlet* (8.Baskı). Çev. B. Yalkut, Ed. Ömer Laçiner, İletişim Yayınları, 8. Basım, 2013.
- Bulduklu, Yasin. Eleştirel Çalışmalarda Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Gömülü Kuram, *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), (2019), 1-14.
- Can, Niyazi ve Himmetoğlu, Beyza. “Eğitim Yönetimi Araştırmalarında Gömülü Kuram Deseninin Kullanımına İlişkin Bir Değerlendirme”. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7/3 (2021), 1- 20.
- Charmaz, Kathy. Reconstructing grounded theory. Ed. L. Bickman, P. Alasuutari, & J. Brannen, *The Sage handbook of social research methods* (pp. 461–478). London: Sage, 2008.
- Charmaz, Kathy, Thornberg, R. ve Keane, E. Evolving Grounded Theory and Social Justice Inquiry. *The Sage Handbook of Qualitative Research*. Fifth Edition, N. K. Denzin and Y. Z. Lincoln (Eds.), SAGE Publications, 2018.
- Charmaz, K. *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London, UK: Sage Publications.
- Chun Tie, Ylona & Birks, Melania & Francis, Karen. Grounded theory research: A design framework for novice researchers. *SAGE Open Medicine*, 7, (2019), 1-8. <https://doi.org/10.1177/2050312118822>
- Cresswell, John W. *Qualitative inquiry & research design*, Thousand Oaks (Second Edition). CA: Sage Publications, 2007.
- Creswell, John W. *Educational Research: Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research* (5th Edition). Boston: Pearson, 2015.
- Çaha, Ömer. *Türkiye’de Seçmen Davranışı ve Siyasi Partiler*. Ankara: Orion Kitabevi, 2008.
- Engels, Friedrich, *Anti dühring*, K. Somer (Çev.). Ankara: Sol Yayınları, 1977.
- Glaser, Barney.G. & Strauss, Anselm. *The Discovery of Grounded Theory Strategies for Qualitative Research*. Chicago: Aldine Publishing Company, 1967.
- Glaser, Barney G. *Basics of grounded theory analysis: Emergence vs forcing*. Mill Valley, CA: Sociology Press, 1992.
- Goulding, Christina. *Grounded Theory: A Practical Guide For Management*. Business And Market Researchers, London: Sage Publications, 2002.
- Gökçalp, Ziya. *Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler*. Kaynak Yayınları, 3. Basım, 2011.
- Lefebvre, Henri. *Modern Dünyada Gündelik Hayat*, İstanbul: Metis Yayınları, 1998.
- Jongerden, Joost. *Türkiye’de İskan Sorunu ve Kürtler*, Çev. M. Topal, Vate Yayınları, 2007.
- Karadeniz, Sıtkı. Aşiret Sisteminde Dönüşüm -Aşiretin Kentte Aldığı Yeni Şekiller: Batman Örneği. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Malatya, 2012.
- Kıvılcımlı, Hikmet. *Diyalektik Materyalizm: Nedir? Nasıl Kullanılır? Ne Değildir?.* Derleniş Yayınları, 2000.
- Korkmaz, Engin. *Hakkari’de Aşiret ve Siyaset İlişkisi (1880-2011)*. Van: Sitav Yayınları, 2018.
- Locke, Karen. Grounded theory in management research. London: SAGE Publications, 2001.
- Jones, Michael & Alony, Irit. “Guiding The Use Of Grounded Theory İn Doctoral Studies An Example From The Australian Film Industry”. *International Journal of Doctoral Studies*, 6 (N/A), 95-114, 2011.
- Loader, Ian. *Policing, Recognition, and Belonging*. Annals Of The American Academy Of Political And Social Science 605, (2006), 202-221, 2006.
- Minorsky, Viladimir ve Bios, Thomas. *Kürt Milliyetçiliği*. Ed. Karahan, H. Akkuş, Çev. N. Uğurlu, Örgün Yayınevi, 2008.
- Nikitine, Basil. (2010). *Kürtler*. Ed. E. Karahan, H. Akkuş. Çev. N. Uğurlu, Örgün Yayınevi, 2. Basım, 2010.
- Palabıyık Adem. ve Dağ, Umut. Karl Popper Söyleminde “Diyalektik Nedir” Sorunsalı Üzerine Bir Deneme. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2(2), 4 (2013/2) ISSN: 2147-3668.

- Popper, Karl, *Açık toplum ve düşmanları*. Çev. M. Tunçay ve H. Rızatepe, . cilt 2, Remzi Kitapevi, 1994.
- Seyitoğlu, Faruk. Akademik Bir Disiplin Olarak Gastronominin Konumu: Temellendirilmiş Bir Kuram Çalışması. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Antalya, 2018.
- Sözer, Akif. Göç, toplumsal uyum ve aidiyet. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(28), 418-431, (2019), . <https://doi.org/10.35675/befdergi.643948>
- Strauss, Anselm and and Corbin, Juliet. *Basic of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*. Newbury Park: Sage Publications, 1990.
- Şahin, Hatice. Gömülü Teoride Dijital Teknolojinin Kullanımı. *Medya ve Kültür Çalışmalar ve Medya Dergisi*, 2(2), (2022), 130-151.
- Özden, Muhammet. Gömülü Kuram. Ed. A. Saban ve A. Ersoy, *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*, (251-283). Ankara: Anı Yayıncılık, 2016.
- Tanyaş, Bahar. Nitel Araştırma Yöntemlerine Giriş: Genel İlkeler ve Psikolojideki Uygulamaları. *Eleştirel Psikoloji Derneği*, sayı:5, 2014.
- Teke, Bedirhan. Gömülü Teori Yaklaşım Türlerinin Karşılaştırmalı Bir İncelemesi. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), (2023), 190-203.
- Tellefsen, Thomas. & Thomas, Gloria Penn. The Antecedents and Consequences of Organizational and Personal Commitment İn Business Service Relationships, *Industrial Marketing Management*, 34, (2005), 23-37.
- Torî (M. Kemal Işık. *Aşiretten Millet Olma Yapılanmasında Kürtler*. Doz Yayınları, 2005.
- Türkdoğan, Orhan. (1998). *Güneydoğu Kimliği: Aşiret, Kültür, İnsan*. Alfa Yayınları, 2. Basım, 1998.
- Willig, Carla. *Introducing Qualitative Research in Psychology: Advetura Theory and Method*. Open University Press, 2nd Edition, 2008.

Extended Abstract

The aim of this research is to reveal the place of tribal structure in human perception and its effect on political preferences in Van province. The question of the research is “What is the approach to the tribal structure in Van today and what is its effect on voting preferences?” The research is a qualitative study based on semi-structured interviews. In this study, 10 interview questions were asked about the tribal structure to 10 randomly selected tradesmen, academics, civil servants and 10 people who do not have any profession, who are over 20 years old and living in Van, and according to the answers, the tribal structure is effective and affects the political choices in the province of Van. Elements have been tried to be identified. The questions created by the exploratory method were also asked to the political party representatives in Van, and the views and expectations of the political party members and administrators on the tribal structure were tried to be determined in the interviews. The data of the study were analyzed in the context of the principles of grounded theory. The main findings that stand out in the study are that the tribe is not ignored in the province of Van, the tribe has a certain political influence in the city, albeit a little, and political parties do not ignore the tribes. Despite this, findings have been found that tribe is not a very respected phenomenon in Van, people emphasize individual life and their political preferences change freely. In addition, the findings regarding the positive and negative aspects of the tribe can sometimes be met with negative situations due to people’s tribal ties, although tribal belonging still has an impact on reconciliation and social peace. One of the most important findings is that tribal leaders or lords had little influence on their tribes regarding political choice. As a result of the study in the context of the principles of grounded theory, the concept of “belonging dialectics” was derived. The dialectic of belonging has emerged as a concept that states that an issue is neither completely rejected nor completely embraced. In this context, it was determined in the study that there is a tribal reality in the history and mental codes of the people in Van. While this fact was concentrated in rural areas, it continued to decrease with urbanization. The main reason for this decrease is the belief that affiliations such as tribes cause some separation among the society in heterogeneous urban life, and that the people at the head of the tribe will group the society for political purposes. Tribe is a belonging of eastern societies, and this belonging continues in a corner of people’s minds. An individual with a tribal tradition in his family structure cannot isolate himself from his tribe and relatives, even if he has received the highest education and even acquired an intellectual character. Because this belonging is something that brings them together with other people who are their relatives. However, this belonging should not separate the person from other people who are not his relatives or tribe. Despite the positive aspects of tribes, there are also statements in the interviews that the tribe causes social turmoil, groups people, and hinders free thinking and acting politically. In this sense, the positive aspects of the tribal structure such as unity, consensus, etc. were discussed in the meetings. A solution can be reached by comparing the issues with the divisive and polarizing negative aspects of the tribe. This solution can be achieved by accepting the positive aspects of each phenomenon and reducing the negative aspects. As seen in Kızılcımlı’s (2000) dialectical definition, a person has an inner world and an outer world that affects that world. In the rural area, which we can call the inner world of the tribe member, it can be assumed that there is no criticism or rebellion against the practices that are accepted within themselves. However, in urban life, people may encounter many different factors (the outside world) that may interfere with this inner world, as well as their inner world. For example, the tribe is not atomistic in the city as in the rural area; this structure is shaped by politics, technological developments, education, etc. may be exposed to the effects of factors. Therefore, the tribe and its leaders have to revise themselves according to these facts. For example, since tribal members in rural areas had no connection with the realities of the world, they accepted the wrong practices in their own world as correct. However, especially with the influence of education, individuals and groups in cities have become aware of these wrong practices and have begun to believe in the necessity of living together without excluding other people. Politically, while the tribal leader has direction over his relatives in rural areas, this influence does not exist in the city, which can be considered as an important basis for the above determination. In this respect, there may be differences between the internal realities of societies and external realities. A combination (synthesis) emerges as a result of accepting the tribe with its positive aspects and excluding its negative aspects, in other words, dialectically accepting certain parts of belonging and ignoring its undesirable aspects. This combination revealed itself in discussions with both political parties and other people.